

Mezigenerační vztahy rodičů a prarodičů

Markéta Kořínková

Bakalářská práce
2011

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Markéta KOŘÍNKOVÁ**

Osobní číslo: **H08476**

Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Mezigenerační vztahy rodičů a prarodičů**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti mezigeneračních vztahů.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace výzkumu.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

CHRÁSKA, M. Metody pedagogického výzkumu. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

MATĚJČEK, Z. Škola rodičů. Praha: MAXDORF, 2000. ISBN 80-85912-29-5.

PLAŇAVA, I. Spolu každý sám. V manželství a rodině. Praha: Lidové noviny, 1998. ISBN 80-7106-292-8.

ŠPATENKOVÁ, N. Jak řeší rodinné krize moderní žena. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1567-8.

VÁGNEROVÁ, M. Vývojová psychologie. Dětství, dospělost, stáří. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jarmila Šťastná

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

20. ledna 2011

Termín odevzdání bakalářské práce:

6. května 2011

Ve Zlíně dne 20. ledna 2011

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 28.4.2011

Kořmářová

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevyjádřeně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělení svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tématem bakalářské práce jsou mezigenerační vztahy mezi rodiči a prarodiči. Teoretická část se zabývá širší rodinou, rolí rodičů a prarodičů. Dále se zabývám vztahy mezi rodiči a prarodiči a problémy v jejich vzájemném vztahu.

Praktická část obsahuje kvantitativní výzkum. Cílem výzkumu je prostřednictvím dotazníků prozkoumat oblast mezigeneračních vztahů rodičů a prarodičů. Zaměřuji se zejména na hodnocení vzájemných vztahů, na mezigenerační konflikty, na pomoc prarodičů s vnoučaty a na celkový přínos prarodičů pro své děti a vnoučata.

Klíčová slova: rodina, vztahy, rodiče, prarodiče, vnoučata, konflikty

ABSTRACT

The theme of the bachelor thesis are the intergenerational relationships of parents and grandparents. The theoretical part deals with an extended family, the role of parents and grandparents. Furthermore I deal with the relationships of parents and grandparents and the problems in their mutual relationships.

The practical part includes a quantitative research. The goal of the research is to explore the area of the intergenerational relationships of parents and grandparents through checklists. I primarily focus on the evaluation of the mutual relationships, the intergenerational conflicts, the help from grandparents with grandchildren and the whole benefit of grandparents for their children and grandchildren.

Keywords: family, relationships, parents, grandparents, grandchildren, conflicts

Poděkování

Děkuji Mgr. Jarmile Šťastné za odborné vedení a cenné rady během zpracovávání mé bakalářské práce.

Motto

„Bez prarodičů není rodina úplná.“

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 RODINA	12
1.1 DEFINICE RODINY	12
1.2 SOUČASNÁ RODINA	13
1.2.1 Charakteristika současné rodiny.....	13
1.3 TYPY RODIN	14
1.4 FUNKCE RODINY	15
2 RODIČE	17
2.1 RODIČOVSTVÍ.....	17
2.2 ROLE RODIČE.....	18
2.2.1 Role matky a role otce.....	18
3 PRARODIČE	20
3.1 PRARODIČOVSTVÍ.....	20
3.1.1 Zralost pro prarodičovství	20
3.2 ROLE PRARODIČE	21
3.3 TYPY PRARODIČŮ	22
4 VZTAHY RODIČŮ A PRARODIČŮ	24
4.1 MEZIGENERAČNÍ VZTAHY.....	25
4.2 MEZIGENERAČNÍ KONFLIKTY	26
4.2.1 Konflikty kvůli výchově vnoučat	27
4.3 RADY PRO POSÍLENÍ MEZIGENERAČNÍCH VZTAHŮ	27
II PRAKTICKÁ ČÁST	29
5 VÝZKUM	30
5.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	30
5.2 VÝZKUMNÉ CÍLE.....	30
5.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	31
5.4 METODA VÝZKUMU	31
5.5 VÝZKUMNÝ SOUBOR	32
5.6 ZPRACOVÁNÍ DAT.....	32

6	VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEHO INTERPRETACE	33
6.1	VYHODNOCENÍ VÝZKUMNÝ OTÁZEK	39
6.2	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	54
6.3	DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	54
	ZÁVĚR	56
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	57
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	60
	SEZNAM OBRÁZKŮ	61
	SEZNAM TABULEK.....	62
	SEZNAM GRAFŮ	63
	SEZNAM PŘÍLOH.....	65

ÚVOD

Bakalářská práce se zabývá problematikou mezigeneračních vztahů se zaměřením na vztahy rodičů a prarodičů. Toto téma bakalářské práce jsem si zvolila na základě již předem zpracované seminární práce na téma Prarodiče do předmětu sociologicko - psychologický pohled na rodinu. Při zpracovávání seminární práce mě oblast rodinných vztahů oslovila a chtěla jsem se podobnou problematikou zabývat i ve své bakalářské práci. Vybrala jsem si tedy oblast mezigeneračních vztahů a zaměřila jsem se v práci na pohled rodičů a prarodičů.

Oblast mezigeneračních vztahů je poměrně široká, narazila jsem však na problém při hledání odborné literatury k dané problematice. Není mnoho knih, které se věnují přímo danému tématu, byla jsem tedy nucena pracovat i se starší literaturou.

Teoretickou část bakalářské práce jsem rozdělila do čtyř kapitol. V první kapitole se věnuji rodině, protože vztahy rodičů a prarodičů s prostředím rodiny úzce souvisí. Uvádím zde několik definic rodiny, charakteristiku současné rodiny, dělení rodiny z různých hledisek a funkce rodiny.

Druhá kapitola teoretické části je zaměřena na rodiče. Zabývám se zde významem rodičovství, stimulací k rodičovství, rodičovskou rolí, ke které patří role matky a role otce. Třetí kapitola se zabývá prarodiči. Věnuji se základním poznatkům z této oblasti, rozebírám prarodičovskou roli, faktory, které ovlivňují zralost pro prarodičovství, a zabývám se základní typologií prarodičů.

Poslední kapitola je zaměřena na vztahy mezi rodiči a prarodiči. Zabývám se zde rodinnými vztahy a věnuji pozornost mezigeneračním konfliktům, které se mezi rodiči a prarodiči vyskytují. Důraz kladu na konflikty, které se týkají výchovy vnoučat. Na závěr uvádím pár rad, které by mohly přispět ke zlepšení mezigeneračních vztahů.

V praktické části se snažím prozkoumat oblast mezigeneračních vztahů z hlediska vzájemného hodnocení vztahů mezi rodiči a prarodiči a výskytu mezigeneračních konfliktů. Dále se ve výzkumu zaměřuji na pomoc prarodičů s vnoučaty a chodem domácnosti a na celkový přínos prarodičů pro své děti a vnoučata.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA

V kapitole se budu zabývat vymezením pojmu rodina a charakteristikou současné rodiny. Dále v kapitole nastíním základní dělení rodiny, funkce rodiny a uvedu, jakým způsobem mohou prarodiče zasahovat do uvedených funkcí.

1.1 Definice rodiny

Rodina prošla v posledních desetiletích velkým vývojem, přesto zůstává nepostradatelnou a těžko nahraditelnou institucí, má nezastupitelnou roli při předávání hodnot z generace na generaci a je nejvýznamnějším socializačním činitelem. Stanovit přesnou definici dnešní rodiny není jednoduché (Kraus, 2008).

Lidé, kteří spolu pouze žijí v jednom domě nebo vedou společnou domácnost, netvoří rodinu. O rodině se hovoří až v případě, že se muži a ženy narodí dítě. Za rodinu tedy nepovažujeme manželské bezdětné páry, bezdětné páry, které spolu žijí ve volném svazku, ani páry homosexuální. Podle Veselé (et al., 2003) netvoří rodinu ani pár, kde jeden z partnerů nebo oba partneři mají své vlastní biologické děti, ale nemají žádné společné děti. Zmíněnou sociální skupinu označuje za tzv. „pseudorodinu“ či „novou rodinu“. Myslím, že uvedená sociální skupina, se dá považovat za rodinu.

Podle Všeobecné encyklopedie Diderot (In Veselá et al., 2003, s. 12) je rodina *„původní a nejdůležitější sociální skupina a instituce, která je základním článkem sociální struktury a základní ekonomickou jednotkou. Je založena na manželství či pokrevním příbuzenství (rodičovství, sourozenectví apod.). V širším pojetí na dočasném nebo trvalém společenství jednoho či více mužů s jednou či více ženami (polygamie), v nejužším pojetí na trvalém spojení jednoho muže a jedné ženy (monogamie). Členové rodiny jsou spojeni společným soužitím, vzájemnou morální odpovědností a vzájemnou pomocí.“*

Osobně mě nejvíce oslovila definice rodiny podle Stašové (2001, s. 78), která uvádí, že za současnou rodinu se považuje *„institucionalizovaný sociální útvar nejméně tří osob, mezi nimiž existují rodičovské, příbuzenské či manželské vazby.“* Rodina je tedy postavena na manželství nebo partnerství osob opačného pohlaví, které má trvalejší ráz, a na existenci nejméně jednoho dítěte bez ohledu na jeho věk.

Jak je výše uvedeno, manželství již není v dnešní době nutnou podmínkou rodiny. Přibývá dětí, které se rodí mimo manželský svazek. Kraus (2008) uvádí, že v současné době se rodí

přibližně 1/3 dětí mimo manželství. Podle Českého statistického úřadu (2011, [online]) se v roce 2010 narodilo v ČR mimo manželství 40 % dětí z celkového počtu narozených dětí. Myslím si, že tento počet se bude v budoucnu nadále zvyšovat.

Přesto si myslím, že je manželství žádoucím předpokladem k založení rodiny. Veselá (et al., 2001) označuje manželství za institucionalizovaný svazek mezi mužem a ženou, jehož hlavním úkolem je vytvoření rodiny a výchova dětí.

1.2 Současná rodina

Z pohledu do historie vidíme, že dříve bývalo běžné soužití více generací v jednom domě. Otec předal své hospodářství synovi a staří rodiče se odstěhovali na výměnek. Bydleli tak stále se svými dětmi a byli v denním kontaktu se svými vnoučaty (Říčan, 2004). Kropp (2001) označuje tento moderní jev, kdy prarodiče už nežijí s dětmi a příbuzenstvem pod jednou střechou a kdy nejsou v široké rodině považováni za hlavy domácnosti, za „revoltu prarodičů“.

1.2.1 Charakteristika současné rodiny

Stašová (2001) uvádí následující charakteristiku rodiny v současnosti:

- Některé funkce rodiny přebírají jiné sociální instituce (stát, škola...).
- Rodina ztrácí svou ritualizovanou manželskou podobu.
- Snižuje se stabilita rodiny a dochází k nárůstu rozvodovosti.
- Mění se struktura rodiny, rodí se menší počet dětí, omezuje se vícegenerační soužití a roste počet osob žijících v jednočlenné domácnosti.
- Rozvíjí se antikoncepce a plánované rodičovství.
- Prodlužuje se délka života a tím i doba, po kterou žijí děti se svými rodiči. Prodlužuje se také doba trvání rodiny po odchodu dětí z domova.
- Mění se rodinný cyklus, rodiči se stávají osoby ve starším věku. Prarodiče jsou tedy také stále starší osoby a navíc jsou prarodiče často ještě zapojeni do pracovního procesu v důsledku změn v důchodu.
- Přibývá dvoukariérových manželství.

- Zvyšuje se čas, který rodiče stráví v práci. V důsledku toho se snižuje čas strávený s dětmi.

Kraus (2008) doplňuje charakteristiku současné rodiny:

- V důsledku demokratizace ztrácí muž své výsadní postavení v rodině.
- Rodina se dostává do izolovanosti před společností.
- Rodina je dezintegrovaná. Členové rodiny se společně neschází a nekomunikují spolu.

Největším problémem je podle mého názoru vysoký nárůst rozvodovosti, polovina manželství dnes končí rozvodem.

1.3 Typy rodin

Rodinu je možné dělit do několika typů podle různých hledisek. V kapitole nastíním jen ty nejzákladnější a nejdůležitější vzhledem k tématu práce.

V rodině dochází k primární socializaci, od narození se v rodinném prostředí formuje osobnost dítěte a prožíváme v něm všechny fáze svého života. Rodina, do které se rodíme a v níž vyrůstáme, se nazývá rodina **orientační** (výchozí). V orientační rodině dochází k socializaci dítěte, jsme zde objektem výchovy a většina z nás zůstává v kontaktu s orientační rodinou po celý život, kdy následně pečujeme o naše zestárlé rodiče. V dospělosti zakládáme rodinu **prokreační** (reprodukční). V prokreační rodině sami přebíráme rodičovské role (Havlík, Kořa, 2002). Podle Dytrycha a Matějčka (1997) pak učíme své děti všemu, co jsme se naučili ve své orientační rodině, anebo se naopak snažíme vyhýbat chybám, kterých se naši rodiče při naší výchově dopustili.

Dále dělíme rodinu na rodinu nukleární a rozšířenou (širší). **Nukleární** (dvougenerační) rodinu tvoří matka, otec a děti. Termín nukleární rodina zavedl T. Parsons. Razil tezi, že v moderní společnosti se rozpadá soužití více generací pod jednou střechou, protože mladí často odcházejí od rodičů a zakládají si vlastní domácnost. I přesto si však zachovává významné funkce rodina **rozšířená** (širší), která se skládá kromě matky, otce a dětí i z prarodičů, sourozenců a dalších pokrevních příbuzných (Havlík, Kořa, 2002).

Dytrych a Matějček (1997) ještě uvádějí rodinu **doplňenou** (rekonstruovanou), která vzniká úmrtím jednoho z biologických rodičů či v důsledku rozvodu, kdy je rodina následně doplněna novým členem, náhradním otcem či náhradní matkou.

Murphy (2006) rozděluje rodinu podle místa bydliště. V případě, že mladá rodina žije s rodinou manžela, se jedná o rodinu **patrilokální**. Pokud žije rodina s rodinou manželky, jde o rodinu **matrilokální**. Nejčastějším typem je **neolokální** rodina, kdy mladá rodina nežije ani s jedním ze svých rodičů. Nevýhodou neolokální rodiny je, že vnoučata nevidí tak často své prarodiče.

1.4 Funkce rodiny

Kraus (2008) uvádí tyto funkce rodiny: biologickoreprodukční, sociálně-ekonomickou, ochrannou, socializačně-výchovnou, emocionální a relaxační funkci.

Význam biologickoreprodukční funkce spočívá v uspokojování biologických a sexuálních potřeb a v uspokojování potřeby pokračování rodu (Stašová, 2001). Biologickoreprodukční funkce má význam nejen pro rodinu, ale pro celou společnost. V posledních letech dochází k úbytku dětí. Ženy se stávají matkami v pozdějším věku, plánují často jen jedináčka či úplnou bezdětnost. Dítě je považováno za překážku v profesním růstu a v seberealizaci (Kraus, 2008).

Sociálně-ekonomická funkce spočívá v tom, že rodina je významným spotřebitelem a členové rodiny se zapojují v rámci výkonu svého povolání do výrobní a nevýrobní sféry. Porucha této funkce se projevuje v hmotném nedostatku rodiny, zejména v důsledku nezaměstnanosti a zvyšování životních nákladů (Kraus, 2008).

Ochranná funkce rodiny slouží k zajišťování biologických, hygienických a zdravotních potřeb všech svých členů (Kraus, 2008).

Díky socializačně-výchovné funkci rodiny se dítě učí přizpůsobovat životu, osvojovat si základní návyky a způsoby chování. Hlavní úlohou je příprava dětí na vstup do praktického života. Prodlužuje se doba, kdy spolu žijí tři generace, a roste tak i význam působení mladší generace na starší, kdy děti působí na rodiče i prarodiče, učí je např. zacházet s moderní technikou (Kraus, 2008).

Podle Krause (2008) je emocionální funkce rodiny zásadní a nezastupitelná. Jiná instituce nedá dítěti takový pocit lásky, bezpečí a jistoty.

Aby rodina splňovala relaxační funkci, musí být pro své členy místem relaxace a zábavy. Členové rodiny by měli trávit část volného času společně (Kraus, 2008).

Podle Dytrycha a Matějčka (1997) zasahují prarodiče určitým způsobem do uvedených funkcí. Mohou protestovat proti narození dítěte, nebo naopak mohou naléhat, že by se chtěli konečně dočkat vlastních vnoučat. Mohou výrazně ovlivňovat ekonomickou funkci mladé rodiny. Záleží pouze na nich, zda budou mladé rodině finančně přispívat, nebo je nebudou v této oblasti vůbec podporovat. Svými názory a postoji zasahují i do emočního soužití mladé rodiny. Citově ovlivňují svou dceru či syna a mohou přispívat ke zpevnění či narušení partnerského soužití svých dětí. Často také významně zasahují do výchovného procesu svých vnoučat.

Podle toho, do jaké míry plní rodina dané funkce, dělíme rodinu na funkční (plní přiměřeně všechny funkce), dysfunkční (některé funkce nejsou plněny dostatečně, ale život rodiny není ohrožen) a rodinu afunkční (rodina neplní základní funkce, je narušován vývoj dítěte) (Kraus, 2008).

Tato kapitola byla zaměřena na definování základních pojmů a poznatků, které souvisí s pojmem rodina. Uvedla jsem několik definic rodiny, charakteristiku současné rodiny a nastínila pár základních dělení rodiny podle různých hledisek. Důležité je dělení rodiny na rodinu nukleární a rozšířenou. Protože se v práci zabývám vztahy rodičů a prarodičů, orientuji se zejména na rodinu rozšířenou.

Uvedla jsem také způsoby zasahování prarodičů do funkcí rodiny. Nejvíce podstatné je podle mého názoru zasahování prarodičů do socializačně-výchovné funkce rodiny. Právě tato oblast se může stát častým zdrojem konfliktů mezi rodiči a prarodiči. Konfliktům mezi rodiči a prarodiči se budu podrobně věnovat v poslední kapitole.

2 RODIČE

Kapitola se bude zabývat rodiči a rodičovstvím. Nastíním zde krátce roli rodiče, roli matky, roli otce a uvedu vnější a vnitřní stimuly, které mohou ovlivňovat postoje lidí k tomu, aby si založili či nezaložili vlastní rodinu.

2.1 Rodičovství

Říčan (2004) řadí zplození dítěte a následnou péči k hlavním životním tématům. Je to náš základní biologický úkol, abychom předali geny a zachovali rod. U člověka nestačí dítě zplodit, porodit a pečovat o ně, dokud není schopno se živit samo, ale musíme ho naučit myslet, cítit a adaptovat se na danou kulturu a společnost.

Podle Vágnerové (2000, s. 348) „*přináší narození dítěte určitý emoční a sociální zisk, avšak na druhé straně i změnu dosavadních rolí, ztrátu relativní volnosti a novou zodpovědnost.*“ V dnešní době nabývá na významu racionální přístup k rodičovství, mladí lidé odkládají uzavření manželství a narození prvního dítěte. Projevuje se trend mít menší počet dětí a mít je v pozdějším věku.

Vágnerová (2000) rozlišuje vnější a vnitřní faktory ovlivňující postoje k rodičovství.

Vnější stimulace k rodičovství

Společnost klade na mladé lidi tlak, aby uzavřeli manželství a založili rodinu. V současné době však roste tolerance k odkládání manželství a rodičovství. Potřeba založit rodinu může být ovlivněna i zkušeností z dětství, je závislá na modelu rodičů z orientační rodiny. Rodiče se tak mohou stát vzorem pro své dospělé děti při zakládání vlastní rodiny, nebo naopak mohou ovlivňovat jejich postoje k rodičovství negativním způsobem (Vágnerová, 2000).

Vnitřní stimulace k rodičovství

Potřeba přivést na svět potomky patří mezi vrozené biologické potřeby (pudy) a slouží k zachování existence lidského rodu. Tato potřeba se u každého člověka projevuje individuálně a je ovlivněna psychikou člověka (Vágnerová, 2000).

Podle Matějčka a Langmeiera (In Vágnerová, 2000) přináší dítě rodičům oživení, nové zážitky a zkušenosti, které rodiče velmi obohacují. Rodičovství naplňuje potřebu citové vazby, uspokojuje potřebu seberealizace a potvrzuje normalitu člověka na biologické a

psychosociální úrovni. Dítě se stává smyslem existence rodičů, naplňuje jejich život a uspokojuje potřebu otevřené budoucnosti, kdy rodiče mají pocit, že jejich dítě je pokračováním jejich života.

2.2 Role rodiče

Očekávané dítě zasahuje výrazně do života svých rodičů, zejména když se jedná o první dítě. Budoucí rodiče procházejí přeměnou jejich dosavadních rolí a dočasného způsobu života. Těhotenství je obdobím přípravy a adaptace na rodičovskou roli. Významným mezníkem v rozvoji rodičovských postojů je pak narození dítěte (Vágnerová, 2000).

Podle Vágnerové (2000, s. 344) „*je rodičovská role důležitou součástí identity dospělého člověka. Je to role primárně biologicky podmíněná, ale zároveň i psychicky a sociálně významná.*“ Má značný vliv na osobnost člověka, jeho uvažování, emoční prožívání, na další role i mezilidské vztahy. Rodičovská role je vysoce ceněna a je považována za přirozené vyústění manželství. Je silně asymetrická a nadřazená, má dominantní autoritu a dítě je plně závislé na péči rodiče. Ve srovnání s ostatními rolemi dospělého člověka není tato role vratná, člověk nemůže přestat být rodičem. Rodičovská role také přináší mnoho povinností a omezení a klade na rodiče vysokou zodpovědnost.

Strašíková (2004, s. 34) uvádí „*role rodičů má být taková, aby se mohli stát svým dětem modelem, vzorem, autoritou, kamarádem, mlčenlivou vrbou, která snese i ty nejtajnější důvěrnosti. Rodiče mají být i ranhojiči, korektory při akceptaci ne vždy příznivých mediálních nabídek, prostě vším pozitivním, co lze poskytnout.*“ Do rodičovské role by měla patřit i povinnost pozitivního vztahu k vlastním rodičům. To, jak se mladí rodiče chovají ke svým starším rodičům, se může stát odrazem toho, jak se budou v budoucnosti chovat jejich děti k nim.

2.2.1 Role matky a role otce

Vágnerová (2007) uvádí, že se značně liší postavení obou rodičů a náplň jejich rolí.

Mateřství je považováno za významnou složku ženské identity, je to role biologicky dána a považuje se za poslání ženy. Role matky má jasně vymezená práva a povinnosti, výrazně mění dosavadní styl života ženy. Matka setrvává v domácnosti na mateřské dovolené a na

určitou dobu přerušuje profesní uplatnění. Od matky se očekává silný citový vztah k dítěti a je považována za výchovnou a pečovatelskou autoritu (Vágnerová, 2007).

Během novorozeneckého a kojeneckého období se dítě fixuje výhradně na matku. Role otce se naplňuje zpravidla až od prvního roku dítěte (Strašíková, 2004).

Role otce je charakteristická větší variabilitou a nejednoznačností jejího vymezení. Nemá takovou prestiž jako mateřská role a není tak náročná. Vztah k dítěti se rozvíjí postupně a pomaleji. Role otce je považována za sekundární a je ovlivněna chováním partnerky (Vágnerová, 2007).

Otcové i matky se dovedou chovat ke svému dítěti stejně kompetentně, ale otcové tak často nečiní, protože jsou ovlivněni sociální normou, která určuje, že by se dítěti v raném věku měla věnovat výhradně jen matka a že otec nemá pro malé dítě tak velký význam jako matka (Vágnerová, 2000). Podle Strašíkové (2004) je role obou rodičů posilňována společnou činností a společným uvažováním, které přispívá k soudržnosti. Citová vazba se pak vyvíjí celý život, a to nejen u obou rodičů, ale u celé širší rodiny, pokud je zapojena v rodinném společenství.

V kapitole jsme si uvedli, jak je rodičovství důležité a co všechno může ovlivňovat postoj dospělých lidí k rodičovství. Ať už k rodičovství dochází na základě tlaku společnosti či vnitřního přání, je nutné si uvědomit, že rodičovství s sebou přináší řadu povinností a role rodiče není tak jednoduchá. Také jsem uvedla, že se role matky a otce liší, že větší význam má role matky, přesto si myslím, že by se role otce neměla podceňovat.

3 PRARODIČE

V kapitole se budu věnovat prarodičům a prarodičovství, uvedu faktory zralosti vztahu k narozenému vnoučeti a dále se budu zabývat základní typologií prarodičů.

3.1 Prarodičovství

Podle Dytrycha a Matějčka (1997) se narození dítěte netýká jen mladých rodičů, ale výrazně zasahuje i do života širší rodiny, protože rodiče obou partnerů se dostávají do nové životní role.

Říčan (2004) uvádí, že první vnouče se může objevit již ve věku kolem 40 let, prarodič však bývá v tomto životním období ještě hodně zaměstnaný svým povoláním a dalšími starostmi, proto „zlatá léta babičkovství a dědečkovství“ nastávají až po padesátce. Vztahy k dětem ožívají ve vztazích k vnoučatům a rodičovství pak přechází do prarodičovství.

Podle dnešního rozložení věku je pravděpodobné, že dítě, které se teď narodí, bude mít oba dědečky a obě babičky a bude mít i nějakou prababičku, pradědečka spíše jen výjimečně (Matějček, 2005).

3.1.1 Zralost pro prarodičovství

Prarodičovství by mělo přijít ve správném čase. Zralost vztahu k narozenému vnoučeti je dána mnoha faktory. Podle Dytrycha a Matějčka (1997, s. 23 - 24) „*je to nejen věk, ale i celkové postavení rodiny, profesionální kariéra, místo, kde rodina žije (je rozdíl mezi vesnicí a anonymním městem).*“ Rozhoduje také počet vlastních dětí, věk, ve kterém se prarodičům narodily, potíže, které s jejich výchovou měli, a ekonomická situace rodiny. Vztah prarodičů vůči vnoučeti je také ovlivněn tím, zda se jedná o první či třeba čtvrté vnouče. Dalším činitelem je, kolik dětí prarodiče sami měli a kterému z jejich dětí se vnouče narodilo. Důležitý je vztah k vlastnímu dítěti a především k jejich partnerovi. V současné době záleží také na tom, zda se vnouče má narodit do úplné či neúplné rodiny.

Podle Bermanové (1998) závisí i na tom, jak daleko prarodiče od svých dětí bydlí, na jejich finančních možnostech a na jejich zdraví.

Podle Mertina (2004) je dnes celá řada prarodičů v produktivním věku, mají práci, vlastní zájmy a aktivity a jejich vztah k vnoučatům může být úplně jiný než býval dříve. Existují i děti, které prarodiče často nevidají nebo je vůbec neznají.

3.2 Role prarodiče

Vágnerová (2000, s. 425) uvádí „*role prarodiče je biologicky podmíněna, je neselektivní a má trvalý charakter. Člověk tuto roli získává, aniž by sám mohl její vznik nějak ovlivnit. Nezávisí na jeho vůli, ale na jednání jeho potomka.*“ Prarodičovská role potvrzuje vlastní stárnutí, může být proto přijímána s negativními nebo ambivalentními pocity. Postoj k této roli závisí na věku a očekávání budoucího prarodiče.

Podle Vágnerové (2000) má prarodičovská role tyto typické znaky:

- Posouvá generační příslušnost jedince.
- Nepřináší přímou zodpovědnost a povinnost k narozenému vnoučeti.
- Potvrzuje normalitu rodinu, splňuje určitá sociální očekávání.

Podle Špatenkové (2006) hrají prarodiče v životě dítěte významnou roli. Záleží však na okolnostech, na množství volného času prarodičů, na vztazích s rodiči vnoučete, na jejich zdraví a duševním rozpoložení. Vzájemný kontakt s vlastními rodiči a rodiči partnera se stává dobrým vzorem pro jejich děti, ukazují jim rodinný model a učí je vztahům k rodičům.

Vágnerová (2000) uvádí, že prarodiče slouží jako psychosociální pojistka, která doplňuje rodičovské působení. Postoj prarodičů je více emocionální, poskytují vnoučatům jinou stimulaci, jsou klidnější, nemají tolik důležitých zájmů, a proto se vnoučeti ochotně věnují. Prarodiče podporují rozvoj jiné složky identity než rodiče. Bývají méně kritičtí a poskytují dítěti jinou sociální zkušenost. Často kladou důraz na jiné hodnoty a normy a vnoučata se od nich naučí jiné věci než od rodičů.

Kropp (2001) uvádí, že prarodiče jsou zejména důležití v těchto oblastech:

- **Moudrost.** Rodinná moudrost a rodinné tradice by se neměly podceňovat. Předávaná moudrost z generace na generaci může být pro mladou rodinu neocenitelná.
- **Vzory a rádcové.** Vnoučata ve svém vývoji potřebují rádce a vzory. Potřebují nejen zajistit emoční základ, ale i zvětšit dosah do okolního světa. Babičky učí vnučky péct a dědečkové učí vnuky rybařit.

- **V krizi.** Velmi důležitá je role prarodičů při stabilizaci rodiny v krizi. Mezi nejčastější životní krize patří smrt, nemoc ohrožující život, ztráta zaměstnání a rozvod. Prarodiče pak mohou nahrazovat chybějící roli jednoho z rodičů.

Podle Strašíkové (2004) mají prarodiče na vnoučata více času a jsou oporou pro vnoučata i jejich rodiče. Mohou se stát důvěrníky vnoučat a v případě potřeby zastoupit jejich rodiče. Jsou vždy po ruce, když je rodina potřebuje. Přinášejí odlišný pohled na svět, zajišťují kontinuitu s předešlými generacemi. Mohou vnoučatům umožnit vhodnou náplň prázdnin, zajistit jim kontakt s živou a neživou přírodou. Dokážou jim zprostředkovat lásku k ostatním lidem i ke zvířatům. Mají mnoho zkušeností, jsou často doplňkem rodinné výchovy a přispívají k soudržnosti a stabilitě rodiny. Jsou trpěliví, shovívaví a empatictí.

Říčan (2004) uvádí, že prarodiče předávají také tradice a náboženství. Podle Špaňhelové (2004) mají vnoučata možnost dalšího sociálního kontaktu s lidmi, kteří mohou zastávat jiná pravidla než jejich rodiče.

Prarodiče jsou součástí rodiny, i když nebydlí zrovna blízko, nejvíce si jich však vnoučata užijí, když s nimi mohou trávit chvíle, jezdit k nim na víkendy či na prázdniny. Rozumní rodiče podporují vztahy jejich dětí s prarodiči. Prarodiče nabízejí vnoučatům zcela odlišný pohled na svět než mladí rodiče. Nebývají tak přísní a důslední a nenaléhají na výkon (Kropp, 2001).

Podle mého názoru mají prarodiče pro vnoučata nezastupitelnou roli a rodiče by měli dbát na to, aby se jejich děti s prarodiči vídaly, co nejvíce je to možné. Zejména v dnešní době, kdy je v důsledku častých rozvodů velký počet neúplných rodin, mohou prarodiče nahradit chybějící roli jednoho z rodičů a alespoň tak částečně nahradit chybějící vzor pro dítě.

3.3 Typy prarodičů

Dytrych a Matějček (1997) dělí prarodiče do 5 skupin:

- **Vládci rodiny.** Tento typ prarodičů si udržuje respekt a úctu svých dětí a vnoučat. Jsou uznávanou autoritou, nikdo se neodvážá jim odporovat a všichni se podle nich řídí. Nepřihlíží k přáním ostatních členů rodiny a vzbuzují u ostatních obavu z jejich hněvu.

- **Protektori.** Narození vnoučat je pro protektory velkou emoční událostí. Jejich životním cílem je vnoučata neustále ochraňovat a starat se o ně. Chtějí pro ně to nejlepší. Obviňují rodiče, že se o ně neumí starat a zacházet s nimi. Chrání je před cizími lidmi. Obávají se, že někdo jejich vnoučata zkaží.
- **Obětavci.** Pro obětavce jsou vnoučata jedním z vrcholných bodů jejich života a jsou ochotni pro ně udělat cokoli. Nelitují svých sil, úspor a svého majetku. Přitom se snaží nezasahovat do chodu rodiny svých dětí, ale pouze přispět k tomu, aby se rodina cítila co nejlépe.
- **Žijí nový život.** Do role prarodičů se mohou dostat i lidé v raném středním věku. Pak se stává, že prarodiče dávají přednost svému vlastnímu dítěti před vnoučaty. Věnují se raději vlastnímu životu a poslání než vnoučatům.
- **Opuštění.** Jejich děti a vnoučata o ně příliš nestojí. Často žijí na vzdáleném místě, s dětmi a vnoučaty se vídají jen minimálně. Děti se vymlouvají na dlouhou cestu a nedostatek času.

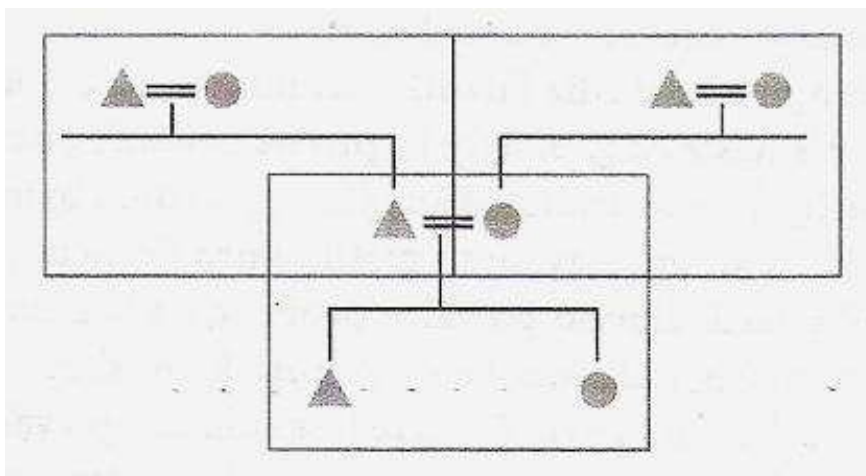
Prarodičovství přináší lidem zcela novou roli. Vyjmenovali jsme si několik faktorů, které mohou ovlivňovat postoje prarodičů ke svým vnoučatům. Podle mě závisí hlavně na věku novopečeného prarodiče a také na tom, jestli prarodič ještě pracuje či nikoliv.

V současné době také hodně záleží na tom, zda mají mladí rodiče zájem zapojovat prarodiče do života jejich dětí a zda mají prarodiče chuť se nějakým způsobem podílet na životě jejich vnoučat.

4 VZTAHY RODIČŮ A PRARODIČŮ

V poslední kapitole se budu zabývat rodinnými vztahy a jejich utvářením. Dále se budu věnovat nejčastějším konfliktům mezi rodiči a prarodiči a zaměřím se zejména na problémy týkající se výchovy vnoučat, protože tato oblast konfliktů je velmi diskutovaná. Na závěr kapitoly uvedu pár rad, které by mohly přispět ke zlepšení mezigeneračních vztahů.

Rosser a Christopher (In Možný, 2008) provedli studii rodiny a příbuzenských sítí v jižním Walesu v roce 1965 a došli ke zjištění, že základní jednotkou příbuzenstva není nukleární rodina, ale svazek, který vzniká mezi generacemi po svatbě dětí. Tento svazek nazývají „core family“ a je podle nich tvořen dvěma rodinami prarodičů, spojenými vztahem k vnoučatům a rodinou v reprodukčním věku, jež vznikla sňatkem jejich dětí a vychovává jejich vnoučata. Goldthorpe (In Možný, 2008) nazývá později tuto rodinu T-core a znázorňuje její schéma (viz obr. 1).

Obr. 1 Schéma rodiny T-core (Goldthorpe In Možný, s. 60, 2008)

S názorem, že rodinu netvoří pouze nukleární rodina, ale celý svazek spolu s prarodiči, velmi souhlasím. Nikdy by se nemělo zapomínat na širší rodinu, zejména na babičky a dědečky, protože můžou hrát v životě vnoučat velkou roli.

4.1 Mezigenerační vztahy

Jak jsem již uvedla v první kapitole, společné soužití více generací dnes není běžné.

Objevují se generační rozdíly ve způsobu života a v názorech na výchovu dětí, které od sebe rodiče a prarodiče vzdalují. Někteří odborníci doporučují, aby mladá rodina bydlela co nejdále od rodičů, hlavně od matky manžela. Jiní odborníci zase doporučují bydlet co nejbližší od rodičů. Záleží však především na tom, jaké jsou rodinné vztahy v rozšířené rodině (Říčan, 2004).

Podle mého názoru ani jeden z uvedených extrémů není vhodný. Přílišná vzdálenost od prarodičů znemožňuje kontakt prarodičů s vnoučaty a přílišná blízkost či dokonce společné soužití přispívá k častým mezigeneračním konfliktům mezi rodiči a prarodiči.

Podle Nováka (1999) se vztahy mladí-staří v rámci širší rodiny vytvářejí v době, kdy rodiče i prarodiče prožívají náročné vývojové fáze rodinného života. Mladí rodiče si budují svou domácnost a případně jsou zatíženi péčí o dítě. V manželství prarodičů se mohou objevovat problémy, které dříve nebyly tak zjevné a byly odsunuté starostmi o děti.

Vztah s budoucími prarodiči se začíná budovat ještě před svatbou. Vztahy se můžou v průběhu různých etap rodinného života měnit. Nejvíce se mění při narození vnoučat. Pokud se dříve vyskytovaly problémy ve vztazích, narození nového člena rodiny může vzájemné vztahy vylepšit (Špatenková, 2006). Svatbou se propojí tři rodiny a každý z členů rodiny přináší jiné představy a očekávání. Vzniká tak síť vzájemných vazeb a objevují se sympatie či antipatie. Do manželství si přináší každý z manželů svou minulost. Je nutné vytvořit mezi novomanžely a jejich rodiči vztahy vzájemné úcty a respektu, nevměšování se do soukromých záležitostí, vzájemné spolupráce, soucitu a pomoci v nesnázích. Respekt jedné dospělé generace ke druhé je i respektem k určité rozdílnosti. Nemusíme vždy s něčím souhlasit, ale to nám ještě nedává právo zasahovat a něco měnit. I přes veškeré spory bychom neměli bránit našemu partnerovi ve styku s jeho rodiči. Důležité je, aby vztahy mezi novomanžely byly na prvním místě před ostatními (Plaňava, 1998).

Podle Plaňavy (1998) zahrnuje vztah mezi prarodiči a rodiči možnost vzájemně si vypo-máhat, není to ovšem povinnost prarodičů. Prarodiče nejsou povinni hlídat vnoučata. Mladí rodiče by to neměli brát jako samozřejmost od prarodičů. Mladí rodiče mohou o pomoc pouze požádat a prarodiče mohou svou výpomoc nabídnout, ale záleží na druhé straně, zda vyhoví či odmítne.

Strašíková (2004) upozorňuje na skutečnost, že každá generace je jiná a má právo na vlastní postoje a názory. Mění se svět a s ním i politická a ekonomická situace, rozvíjí se technický pokrok a mění se kulturní hodnoty. Starší generace nemusí vnímat tyto změny vždy pozitivně.

Možný (In Novák, 2006) prokázal ve výzkumech, že současná mladá rodina je více spojena s rodinou ženy než s rodinou muže. Rodina ženy také častěji pomáhá s domácností a péčí o dítě.

4.2 Mezigenerační konflikty

Konflikt označuje střet něčeho s něčím či někoho s někým. Rodinné a párové konflikty jsou nevyhnutelné, v každém rodinném systému dochází k různým druhům napětí a ke konfliktům. Konflikty jsou součástí každého párového a rodinného soužití, liší se pouze způsob reakce rodinných příslušníků na tyto konflikty (Sobotková, 2004).

Plaňava (1998) zastává názor, že určitá míra mezigeneračních konfliktů je nejen pravidlem, ale bývá i prospěšná, důležité je však, aby konflikty nepřetrvávaly dlouho a nebyly pro účastníky příliš traumatizující.

Hrdličková (2009, [online]) uvádí, že mezigenerační konflikty patří k druhým nejčastějším mezilidským sporům hned po manželských problémech. Roli může sehrávat předpojatost jedné generace vůči generaci druhé. Každá z generací se nachází v jiné vývojové etapě a má jiné zkušenosti, zážitky a stereotypy.

Šmolka (In Hrdličková, 2009, [online]) rozlišuje 3 typy mezigeneračních konfliktů. První je konflikt mezi zetěm/snachou a tchánem/tchyní. Tento typ konfliktu bývá poměrně snadno řešitelný, pokud obě strany mají zájem s tím něco dělat. Druhým typem je konflikt mezi mladým párem a rodiči jednoho z manželů, vzniká nejčastěji z důvodu společného soužití mladého páru s rodiči. Posledním typem je konflikt jednoho partnera z páru s vlastními rodiči, kdy v důsledku adaptace na nové partnerské soužití propukne konflikt s vlastními rodiči.

Podle mého názoru jsou nejčastější konflikty rodičů a prarodičů, které se týkají výchovy vnoučat. Podle Matějčka (2005) může nastat dvojí problém. Rodiče mohou prarodiče považovat za nepotřebné a vyloučí je ze života vnoučat. U prarodičů se pak mohou objevit

pocity hořkosti a izolace. Druhý problém vzniká v opačném případě, kdy rodiče zneužívají prarodiče a předávají jim dítě do péče.

4.2.1 Konflikty kvůli výchově vnoučat

Specifickým problémem je, když prarodiče zasahují do kompetence rodičů a přebírají jejich rodičovskou roli. Prarodiče se často domnívají, že mají s výchovou dětí větší zkušenosti a všechno dobře znají (Mertin, 2004). Špatenková (2006) uvádí, že rodiče mají často představu, že kdykoliv budou potřebovat, prarodiče jim pomůžou s vnoučaty či po finanční stránce, ale nebudou zasahovat do jejich výchovného stylu.

Matějček (2000) uvádí, že prarodiče na autoritu svých dětí mnohdy nemyslí, mají tendenci vnoučata rozmazlovat a ve výchově jsou daleko povolnější než rodiče. Podle Špaňhelové (2004) by se měla u prarodičů zachovávat stejná či podobná pravidla jako u rodičů. Je dobré, aby se rodiče s prarodiči domluvili na základních pravidlech, dokud je dítě ještě malé. Matějček (2000) uvádí, že pokud u rodičů a prarodičů panují odlišná pravidla, dítě se naučí v těchto dvou světech žít, může se však stát, že dítě toho začne využívat ve vlastní prospěch. Rodiče musí vysvětlit dětem, že oni mají poslední slovo a ne prarodiče. Děti by neměly prarodiče dostávat do situace, kdy by sice rádi vnoučatům vyhověli, ale nechtějí porušovat pravidla od rodičů. Gurrentz (2003) uvádí, že od dob, kdy současní prarodiče vychovávali své vlastní děti, se toho hodně změnilo. Změnily se požadavky na výživu kojenců a prarodiče nemusí rozumět moderní péči o dítě. Je tedy nutné, aby rodiče formulovali základní požadavky a očekávání, které na ně mají.

Špatenková (2006) uvádí, že základem každého bezkonfliktního vztahu je snaha a chuť se domluvit. Některé konflikty ani nemusí vzniknout, stačí si stanovit pravidla a tyto pravidla ve vzájemném vztahu dodržovat.

Plaňava (1998) zastává názor, že mezi susedícími generacemi je to o povinnosti, výchově a péči. Prarodiče a vnoučata mají k sobě často blíže než rodiče a děti. K roli prarodičů malá dávka rozmazlování prostě patří.

4.3 Rady pro posílení mezigeneračních vztahů

Strašíková (2004) uvádí pár základních poznatků, které by mohly přispět k posílení a zlepšení mezigeneračních vztahů:

- Prarodiče si musí být vědomi toho, že jejich děti přebírají vedoucí roli. Mohou rodičům pouze radit.
- Umět poskytnout nezištně mezigenerační pomoc.
- Akceptovat životní partnery svých dětí.
- Automaticky nepředpokládat, že tchýně je zlá osoba.
- Nevyhledávat malicherné důvody ke konfliktům.
- Respektovat vlastní život dětí a jejich potomků.
- Konflikty řešit s nadhledem a uvědomit si, že chyba nebývá zpravidla jen na jedné straně.
- Využívat dialog, kompromis a dohodu.
- Odpouštět bez výčitek.
- Nic nepřehánět.
- Být si za všech okolností oporou.
- Projevit vděčnost za pomoc od členů rodiny.
- Umět mlčet, ale i včas promluvit.
- Prarodiče musí uznat, že nerozumí všemu.
- A důležitá je především tolerance.

Kapitola byla zaměřena na mezigenerační vztahy. Vztahy rodičů a prarodičů nejsou jednoduché. Podoba rodiny se mění a soužití více rodin v jednom domě je jen ojedinělé. Rodiče a prarodiče k sobě nemají tak blízko, jak tomu bývalo dříve. Vyskytují se proto v jejich vztahu konflikty různého charakteru. Problematickou oblastí je výchova vnoučat. Rodiče nemohou očekávat, že když zapojí prarodiče do pomoci s jejich dětmi, že je prarodiče nebudou určitým způsobem ovlivňovat a zasahovat do jejich výchovy. Důležité je, aby si rodiče a prarodiče stanovili určitá pravidla, a ty se snažili dodržovat. I když se ve vztahu rodičů a prarodičů občas objeví nějaký ten konflikt, obě strany by se měly snažit o to, aby tyto konflikty měly co nejmenší dopad na vnoučata.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUM

Oblast mezigeneračních vztahů rodičů a prarodičů je poměrně široká. Ve svém výzkumu jsem se zaměřila na hodnocení vzájemných vztahů rodičů a prarodičů, na pomoc prarodičů s domácností a s vnoučaty, na konflikty, které se ve vztahu rodičů a prarodičů vyskytují, a také se věnuji tomu, jestli a jakým způsobem tráví prarodiče čas s vnoučaty a zda jsou pro vnoučata přínosem.

5.1 Výzkumný problém

Nejprve jsem si musela stanovit výzkumný problém. Ve výzkumu postupuji podle Chrásky (2007), ten uvádí, že výzkumný problém by měl být formulován konkrétně, jednoznačně a ve formě otázky.

Hlavní výzkumný problém jsem stanovila následovně:

„Jaké jsou mezigenerační vztahy rodičů a prarodičů se zaměřením na konflikty ve vzájemném vztahu, na pomoc od prarodičů a na celkový přínos prarodičů pro své děti a vnoučata?“

5.2 Výzkumné cíle

Hlavním cílem mého výzkumu je prozkoumat oblast mezigeneračních vztahů rodičů a prarodičů a zjistit jaký význam mají prarodiče pro své děti a vnoučata.

Za dílčí cíle mého výzkumu si kladu:

- Zjistit, jak hodnotí rodiče a prarodiče vzájemné vztahy a jestli jsou rozdíly v hodnocení vztahů s vlastními a partnerovými rodiči.
- Zjistit, jestli prarodiče pomáhají dětem s vnoučaty a s chodem domácnosti a jak je tato pomoc vnímána.
- Zjistit, jestli mají rodiče a prarodiče mezi sebou nějaké konflikty a čeho se konflikty nejčastěji týkají.
- Zjistit, jestli prarodiče tráví čas s vnoučaty a jaké jsou nejčastější důvody, proč s vnoučaty netráví čas.
- Zjistit, jak vnímají rodiče a prarodiče význam prarodičů pro vnoučata.

5.3 Výzkumné otázky

Protože se jedná o popisný výzkumný problém, neuvádím hypotézy pouze výzkumné otázky. Podle dílčích výzkumných cílů jsem rozvedla výzkumný problém do 7 výzkumných otázek:

1. Jak hodnotí rodiče a prarodiče vzájemné vztahy?
2. Vyskytují se rozdíly mezi hodnocením vztahů s vlastními a s partnerovými rodiči?
3. Pomáhají prarodiče dětem s vnoučaty a chodem domácnosti?
4. Vyskytují se ve vzájemném vztahu rodičů a prarodičů problémy a jakého charakteru jsou tyto problémy?
5. Tráví vnoučata čas s prarodiči?
6. Jaké jsou důvody, proč netráví prarodiče čas s vnoučaty?
7. Mají prarodiče význam pro vnoučata?

5.4 Metoda výzkumu

Zvolila jsem kvantitativní výzkum. Tento výzkum se mi zdál vhodnější vzhledem k tématu a mohla jsem tak provést výzkum na širším vzorku.

Jako výzkumnou metodu jsem vybrala dotazník. Dotazníky jsem se rozhodla vytvořit dva (viz příloha PI a PII), jeden pro rodiče a jeden pro prarodiče, abych tak mohla zkoumat danou problematiku z obou pohledů.

Dotazník pro rodiče má 26 otázek a je složen z uzavřených, polouzavřených i otevřených otázek. Dotazník pro prarodiče má 25 otázek. Otázky jsou obdobné jako v dotazníku pro rodiče pouze jinak formulované. Nestejný počet otázek je způsoben tím, že v dotazníku pro rodiče se ptám na vztah s vlastními a partnerovými rodiči, ale v dotazníku pro prarodiče to nerozdělují.

Výzkum je zaměřen všeobecně na vztahy rodičů a prarodičů. Jsem si vědoma toho, že respondenti mají více dětí a více rodičů a není možné vždy odpovídat tak, aby se to vztahovalo na všechny, proto dávám respondentům v několika otázkách možnost vlastní odpovědi. Tuto skutečnost uvádím i v instrukcích k dotazníku.

Nejprve jsem provedla „předvýzkum“. Rozdala jsem dotazníky několika osobám, u kterých jsem zjišťovala, zda všem otázkám rozumí a zda by nebylo vhodné upravit některé nabízené odpovědi. Samotný výzkum jsem realizovala na přelomu března a dubna 2011.

5.5 Výzkumný soubor

Jako respondenty jsem tedy měla rodiče a prarodiče, bylo však nutné nastavit určitá kritéria při výběru respondentů, aby nebyl vzorek příliš široký.

Vágnerová (2000) zařazuje vznik rodičovství do období mladé dospělosti, která zahrnuje období od 20 do 35 let. Český statistický úřad (2011, [online]) uvedl, že v roce 2010 se průměrný věk ženy při narození prvního dítěte pohyboval kolem 27 let. Dalším kritériem bylo, aby respondent měl minimálně jedno dítě mladší 15 let, protože některé otázky z dotazníku byly směřovány i na vnoučata, a nebylo by vhodné, aby respondent měl už dítě starší. Jako kritéria jsem tedy nakonec stanovila, aby rodiče byli ve věku 25 - 35 a měli minimálně jedno dítě mladší 15 let.

Podle Vágnerové (2000) a výše uvedených poznatků jsem zvolila pro prarodiče kritéria, aby byli ve věku 50 - 65 a měli minimálně jedno vnouče mladší 15 let. Původně jsem měla stanovenou věkovou hranici 50 - 60, ale z důvodu nedostatku respondentů v dané věkové skupině jsem rozšířila hranici na 65 let.

Vzhledem k úzce vybranému záměrnému vzorku, jsem při sběru dat, kromě osobního předání a kontaktování přes emailovou adresu, využila i možnost dotazníkové služby Vyplnto.cz. V seznamu internetových zdrojů uvádím odkaz na dotazník pro rodiče a prarodiče.

Dotazníků jsem nasbírala celkem 119, z toho 62 rodičů a 57 prarodičů. Prostřednictvím emailu mi vyplnilo dotazník 6 osob, osobně 27 a ze služby Vyplnto.cz mám 86 dotazníků.

5.6 Zpracování dat

Průběžně jsem sesbírala vyplněné dotazníky a roztříдила je podle splnění daných kritérií. Podle Chráska (2007) jsem pomocí „čárkovací metody“ sestavila tabulky četností a následně jsem zobrazila četnosti pomocí grafického znázornění, které jsem doplnila o interpretaci výsledků. U otevřených otázek z dotazníků jsem provedla ještě kategorizaci odpovědí.

6 VÝSLEDKY VÝZKUMU A JEHO INTERPRETACE

V jednotlivých otázkách budu vyhodnocovat vždy dohromady odpovědi rodičů a prarodičů. Pouze u některých otázek budu vyhodnocovat samostatně rodiče a prarodiče. Pro sestavení tabulek četností a vytvoření grafů jsem použila program Microsoft Excel.

Úvod dotazníku byl zaměřen na demografické údaje, zjišťovala jsem u respondentů jejich věk, pohlaví, rodinný stav, zaměstnání, počet dětí a vnoučat.

Otázka č. 1: Věk

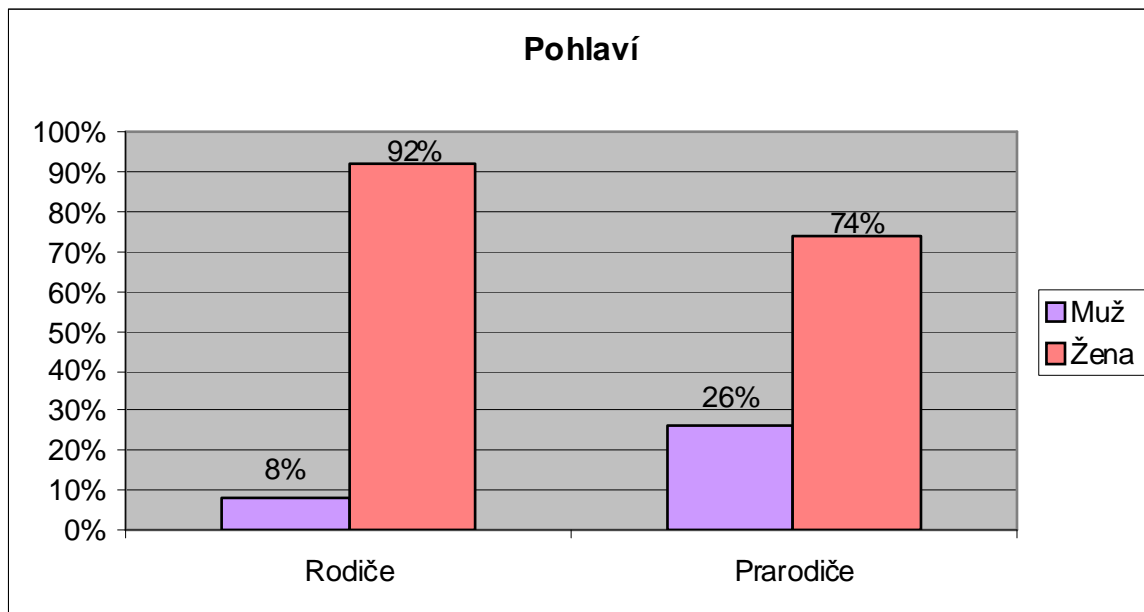
Tab. 1 Věk rodičů

Věk rodičů	Abs. č.	Relat. č. (%)
25	6	10
26	2	3
27	5	8
28	3	5
29	1	2
30	10	16
31	5	8
32	12	19
33	6	10
34	3	5
35	9	14
Celkem	62	100

Tab. 2 Věk prarodičů

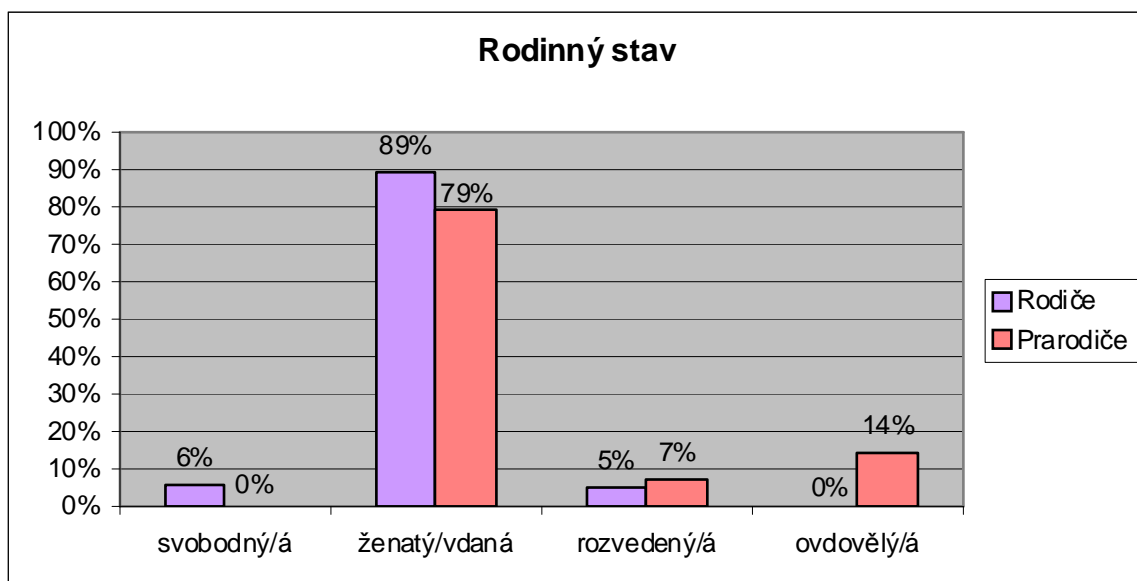
Věk prarodičů	Abs. č.	Relat. č. (%)
50	3	5
51	4	7
52	3	5
53	1	2
54	8	14
55	3	5
56	3	5
57	3	5
58	2	4
59	4	7
60	9	16
61	2	4
62	4	7
63	3	5
64	3	5
65	2	4
Celkem	57	100

Jak jsem již uvedla, věková skupina rodičů byla omezena do intervalu 25 - 35, věková skupina prarodičů do intervalu 50 - 65. U rodičů se vyskytuje nejčastěji věk 32. U prarodičů je nejčastější věk 60. Aritmetický průměr rodičů činí 30,7 a aritmetický průměr prarodičů činí 57,4.

Otázka č 2: Pohlaví*Graf 1 Pohlaví rodičů a prarodičů*

V Grafu 1 je znázorněno rozdělení respondentů podle pohlaví. U obou kategorií převládá výrazně větší počet žen.

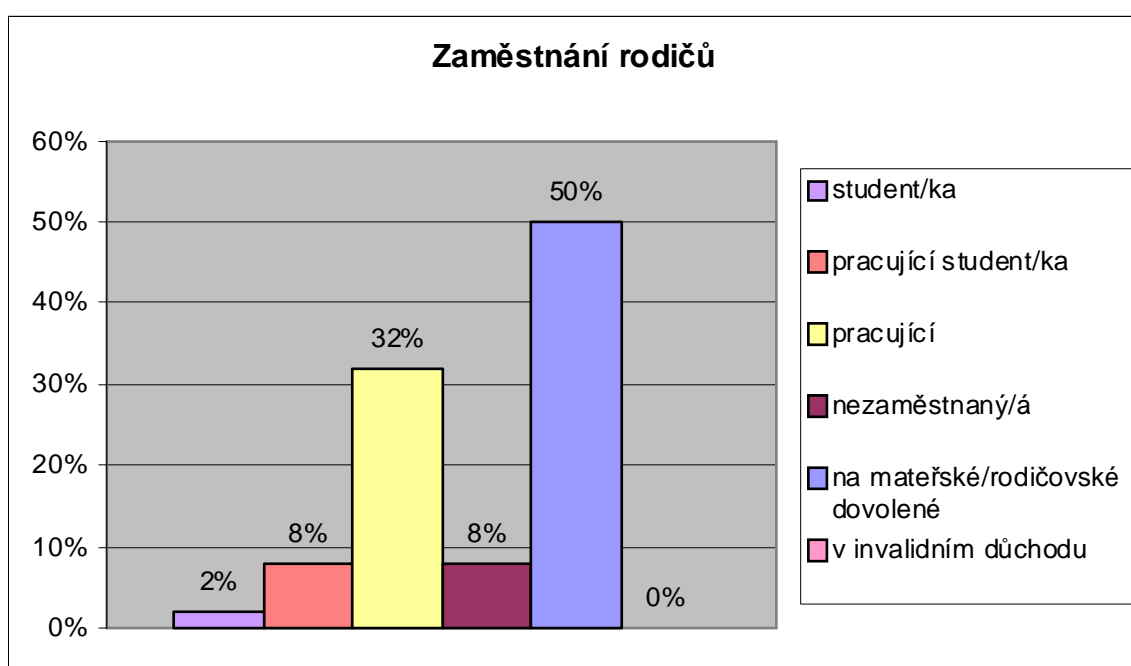
Komentář: Větší počet žen ve výzkumu je pravděpodobně z toho důvodu, že ženy se zabývají o tu problematiku více než muži a jsou více ochotné se na dané téma vyjadřovat.

Otázka 3: Rodinný stav*Graf 2 Rodinný stav rodičů a prarodičů*

V grafu 2 vidíme rodinný stav respondentů. U obou kategorií převládá rodinný stav ženatý/á v počtu 89 % rodičů a 79 % prarodičů. Svobodných rodičů je pouze 6 % a rozvedených 5 %. U prarodičů se nevyskytuje žádný svobodný respondent, je zde 7 % rozvedených a 14 % ovdovělých.

Komentář: I přes vysoký nárůst rozvodovosti (jak bylo uvedeno v teoretické části) není počet rozvedených respondentů ve výzkumu nijak vysoký.

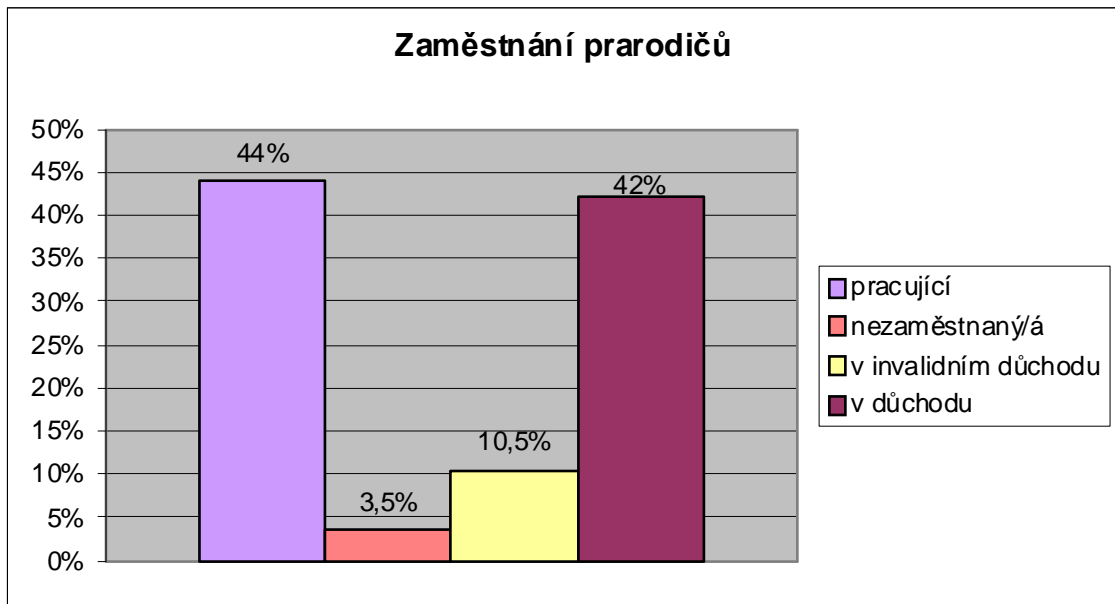
Otázka 4: Zaměstnání

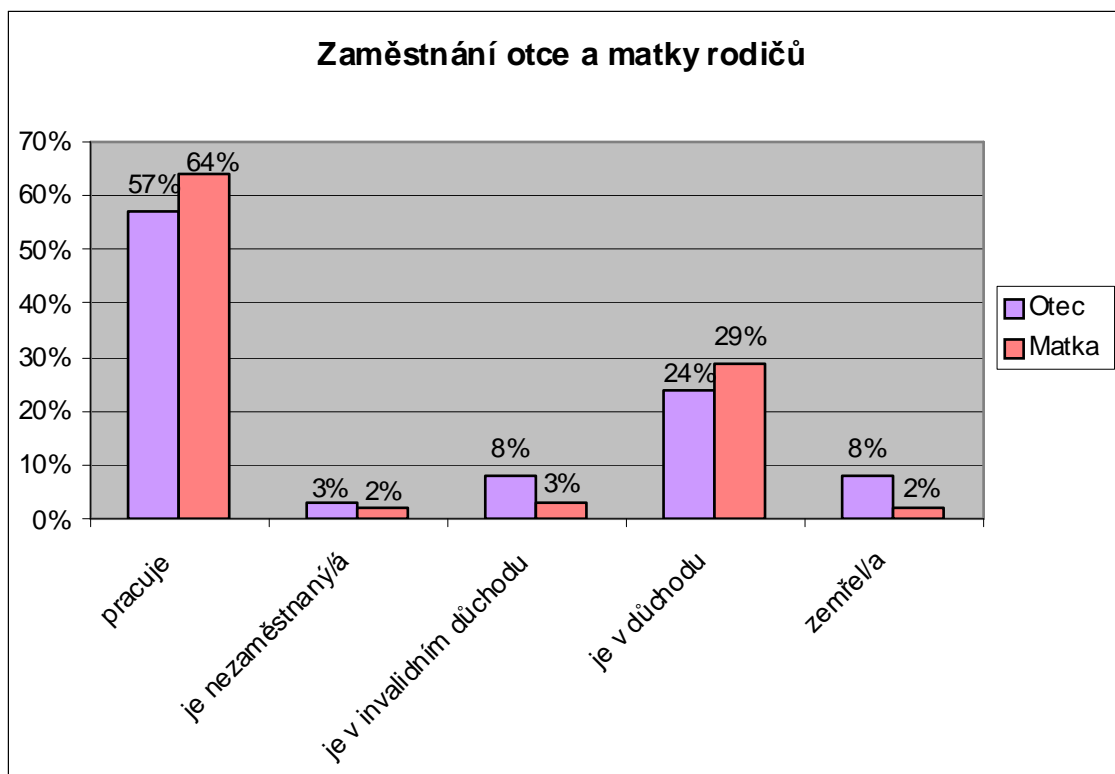
Graf 3 Zaměstnání rodičů

V zaměstnání rodičů (graf 3) převažuje počet osob na mateřské/rodičovské dovolené (z toho je 100 % žen). Druhá nejčastější varianta jsou pracující v počtu 32 % a zbylých 18 % tvoří studenti, pracující studenti a nezaměstnaní.

V grafu 4 je znázorněno zaměstnání prarodičů. Nejvíce převažují prarodiče pracující a v důchodu. Z tabulky je vidět, že skoro polovina prarodičů (44 %) chodí ještě do zaměstnání. 52,5 % prarodičů je ve starobním nebo invalidním důchodu. Stejně tak vyplývá i z grafu 5, kde rodiče odpovídali na otázku zaměstnání prarodičů. V největším počtu je prarodičů pracujících (57 % otců a 64 % matek).

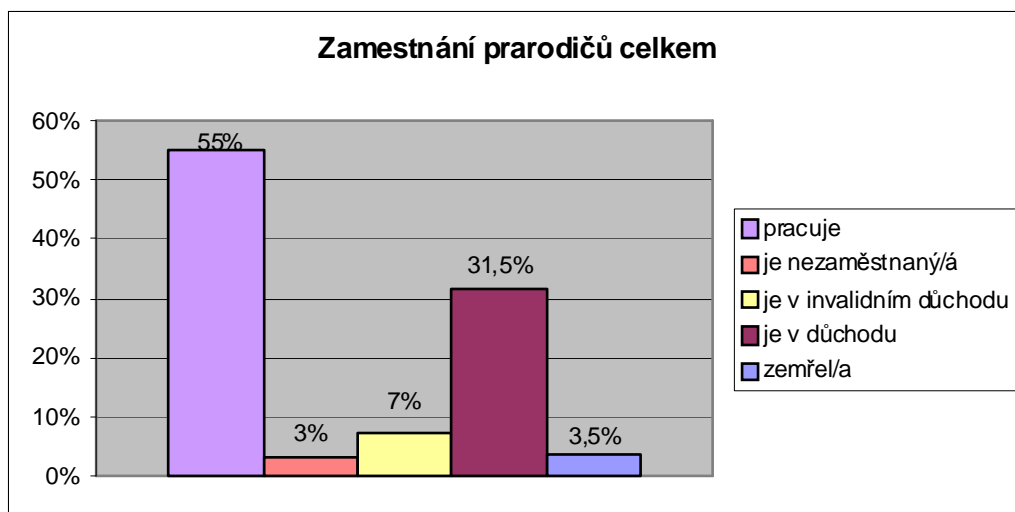
Graf 4 Zaměstnání prarodičů

Graf 5 Zaměstnání otce a matky rodičů

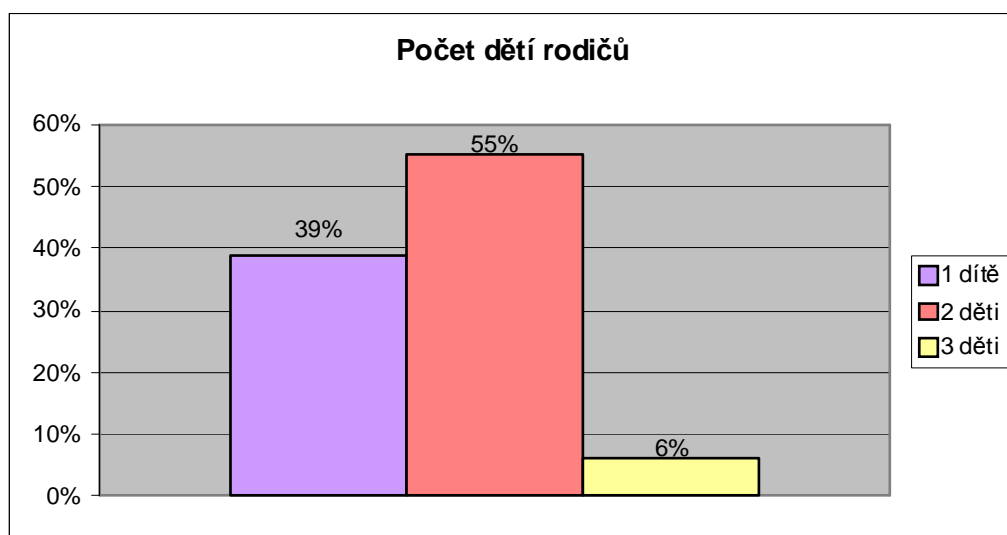
Komentář: Výzkum tedy potvrzuje tvrzení z teoretické části, kde bylo uvedeno, že velká část prarodičů je ještě zapojena v pracovním procesu.

Když sečteme dohromady odpovědi prarodičů (57) a odpovědi rodičů o otci a matce (62 +62) dostaneme 181 odpovědí o zaměstnání prarodičů (grafu 6). Po sečtení odpovědí rodičů a prarodičů vidíme, že počet pracujících prarodičů je 55 %. Pouze 31,5 % prarodičů je ve starobním důchodu.

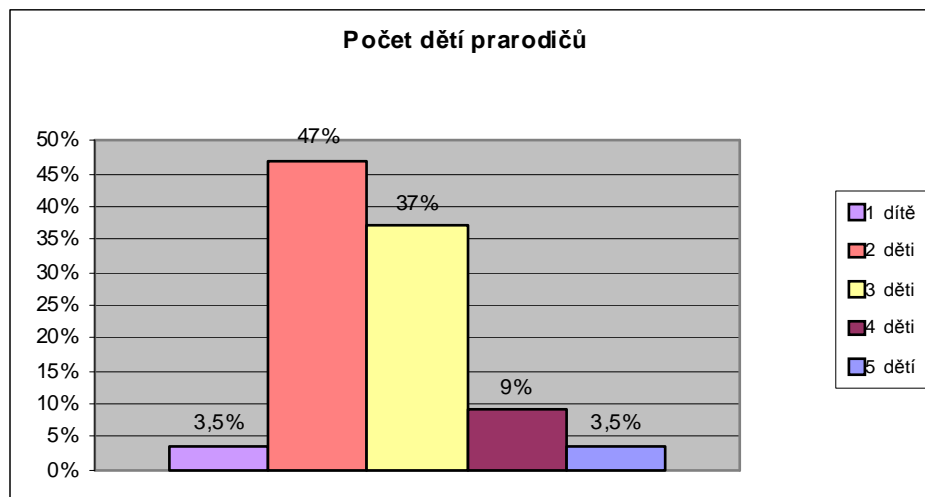
Graf 6 Zaměstnání prarodičů celkem

Otázka 5: Počet dětí

Graf 7 Počet dětí rodičů

Z grafu 7 vyplývá, že dnešní rodiče mají převážně 2 děti (55 %) nebo 1 dítě (39 %). Více než dvě děti má 6 % rodičů. Jelikož se však jedná o věkovou skupinu osob od 25 - 35, může se počet jejich dětí v průběhu života ještě změnit.

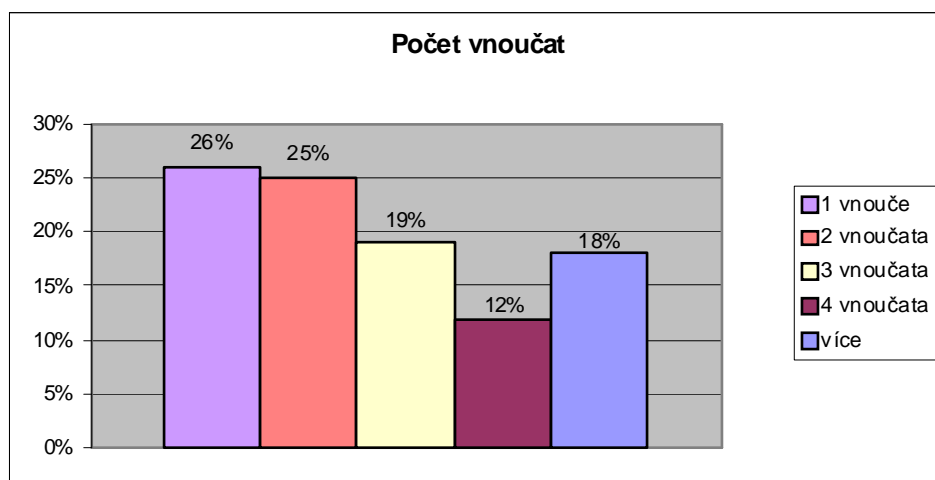

Graf 8 Počet dětí prarodičů

V grafu 8 vidíme, že se počet dětí prarodičů pohybuje nejčastěji u dvou (47 %) nebo tří (37 %) dětí. Jedno dítě má pouze 3,5 % respondentů. Na rozdíl od rodičů je zde zastoupen větší počet dětí, 3 a více dětí má 49,5 % prarodičů.

Komentář: Grafy 7 a 8 potvrzují, že klesá počet dětí v rodině.

Otázka 6 zjišťovala u prarodičů počet vnoučat.

Graf 9 Počet vnoučat

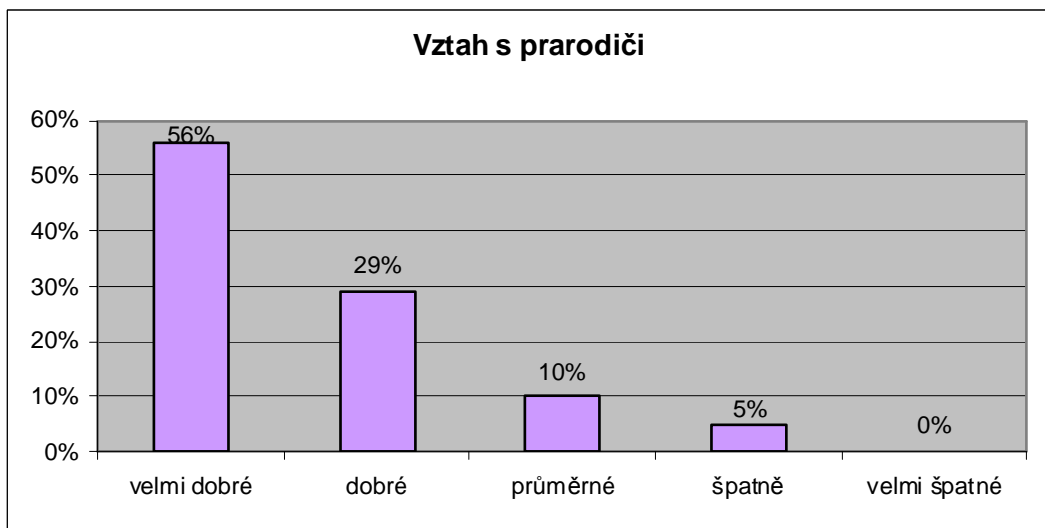
Z grafu 9 vyplývá, že prarodiče mají nejčastěji jedno vnouče nebo dvě vnoučata. Následují 3 nebo 4 vnoučata. V odpovědi více vnoučat bylo uváděno nejčastěji 5 či 6 vnoučat. Jeden prarodič uvedl, že má dokonce 9 vnoučat.

6.1 Vyhodnocení výzkumných otázek

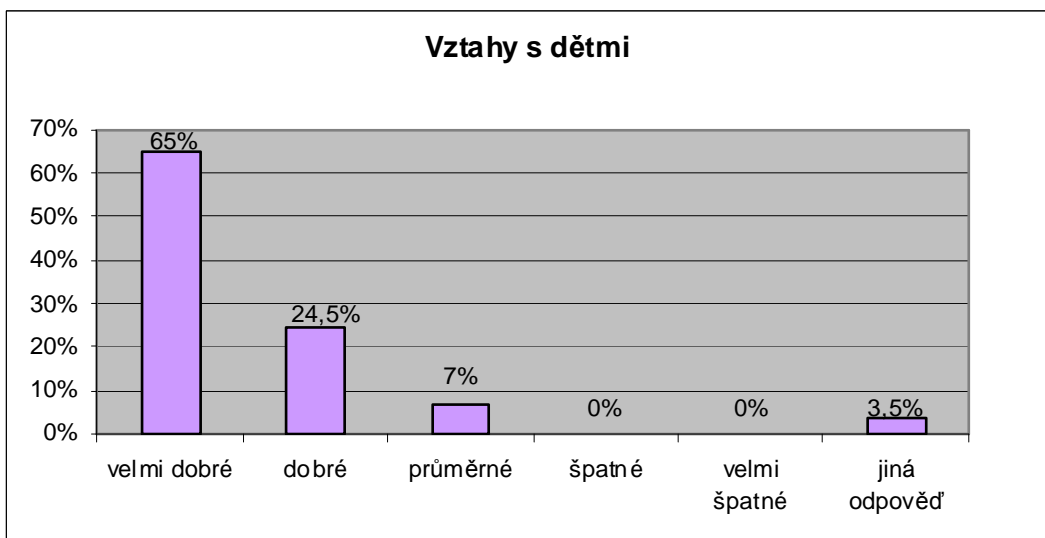
Ve výzkumu budu vyhodnocovat jednotlivé výzkumné otázky a k nim příslušné otázky z dotazníku.

1. Jak hodnotí rodiče a prarodiče vzájemné vztahy?

K této výzkumné otázce se vztahuje otázka č. 7.

Graf 10 Vztahy rodičů s prarodiči

Graf 11 Vztahy prarodičů s dětmi

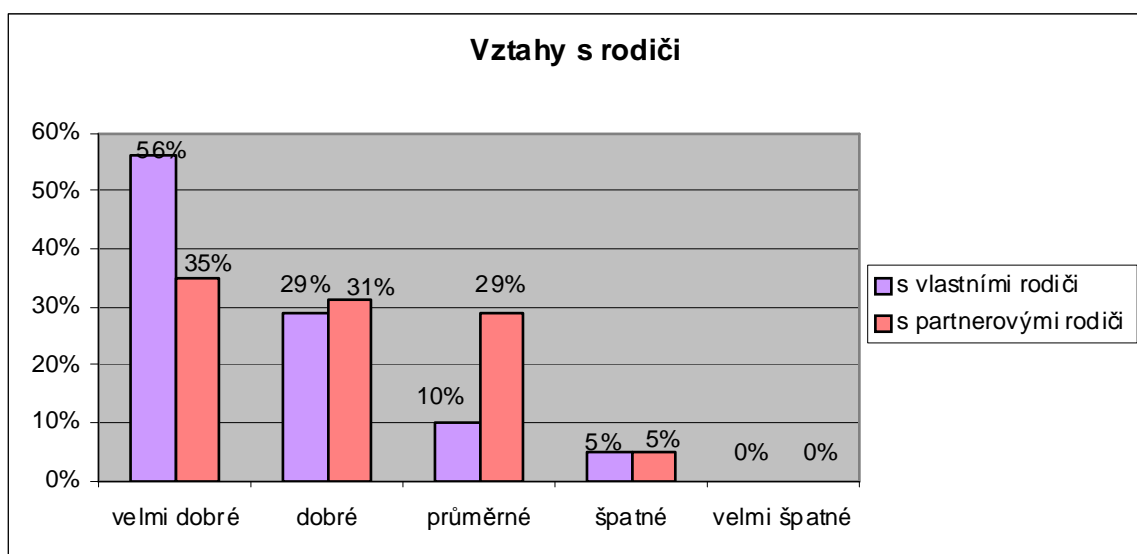
Prarodiče hodnotí vztahy se svými dětmi v 65 % jako velmi dobré. Průměrných vztahů je pouze 7 %. Jinou odpověď uvedli pouze dva respondenti. U jednoho byla odpověď, že s jedním dítětem má vztahy velmi dobré a s druhým špatné. Druhý respondent uvedl, že se s jedním synem vůbec nestýká.

Rodiče hodnotí vztahy v 56 % jako velmi dobré. U rodičů se vyskytuje častější hodnocení vztahů jako průměrné či dokonce špatné v 5 %. Nikdo z respondentů neoznačil vztahy za velmi špatné.

K výzkumné otázce: V 87 % hodnotí respondenti vzájemné vztahy jako velmi dobré a dobré.

2. Vyskytují se rozdíly mezi hodnocením vztahů s vlastními a s partnerovými rodiči?

K výzkumné otázce č. 2 náleží otázky č 7 a 8 z dotazníku pro rodiče.

Graf 12 Vztahy s rodiči

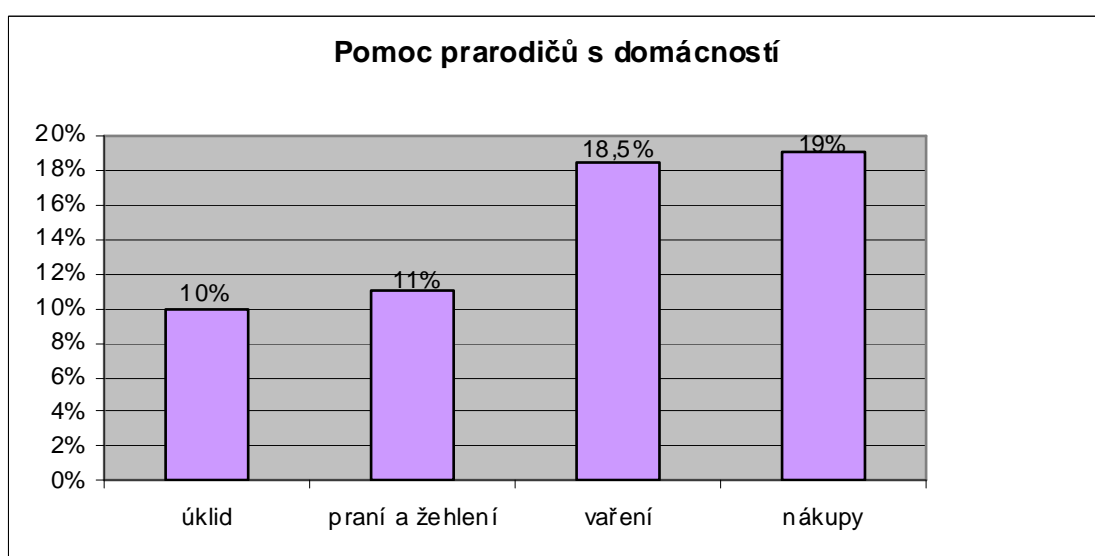
Podle grafu 12 jsou vztahy s vlastními rodiči hodnoceny jako velmi dobré a dobré (85 %). Pouze 10 % hodnotí vztahy jako průměrné a 5 % označuje vztahy špatné. Vztahy s partnerovými rodiči se příliš neliší, převládá 66 % velmi dobrých a dobrých vztahů, není zde tak vysoký počet velmi dobrých vztahů. Je ale vidět, že vztahy s partnerovými rodiči jsou často hodnoceny (ve 29 %) jako průměrné. Velmi špatné vztahy se nevyskytují.

Komentář: Rozdíly v hodnocení vztahů s vlastními a partnerovými rodiči se tedy vyskytují, ale nejsou příliš znatelné.

3. Pomáhají prarodiče dětem s vnučaty a chodem domácnosti?

Touto výzkumnou otázkou jsem se zabývala v otázkách č. 11, 12, 13 a 14 (u rodičů). U otázek budu vždy uvádět její pořadí v dotazníku do závorky, je to z důvodu jiného číslování otázky u rodičů a prarodičů, např. otázka (R7 + P9) znamená, že se budu zabývat otázkou, která je u rodičů v pořadí 7. a u prarodičů 9. Vždy však uvedu, čeho se otázka konkrétně týkala.

Otázka (R11 + P10) se týkala pomoci prarodičů s domácností jejich dětí.

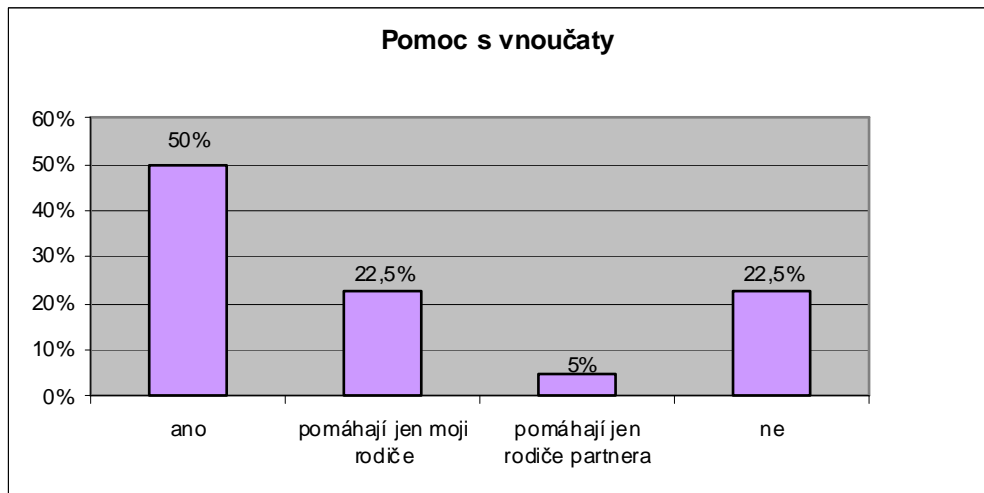

Graf 13 Pomoc prarodičů s domácností jejich dětí

70 % prarodičů se nepodílí na žádné činnosti v domácnosti jejich dětí. V grafu 13 vidíme, že ze zbylých 30 % prarodičů se kolem 19 % podílí na nákupech a vaření a 10 % na úklidu a praní v domácnosti jejich dětí.

Komentář: Mladá rodina není příliš závislá na pomoci rodičů s chodem domácnosti.

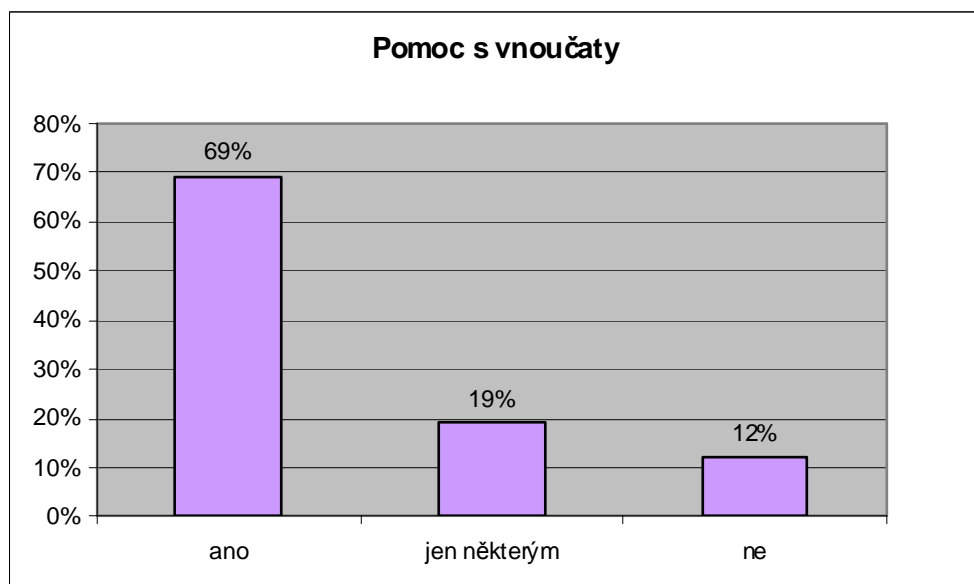
Otázka (R12 + P11) byla zaměřena na pomoc prarodičů s vnučaty. Uvedu dva samostatné grafy rodičů a prarodičů (grafy 14 a 15).

Graf 14 Pomoc s vnoučaty z pohledu rodičů

Podle grafu 14 pomáhá celkově 77,5 % prarodičů s vnoučaty. Při možnosti, že pomáhají jen někteří z rodičů, se jednalo v 76,5 % o rodiče ženy. 22,5 % prarodičů s vnoučaty nepomáhá.

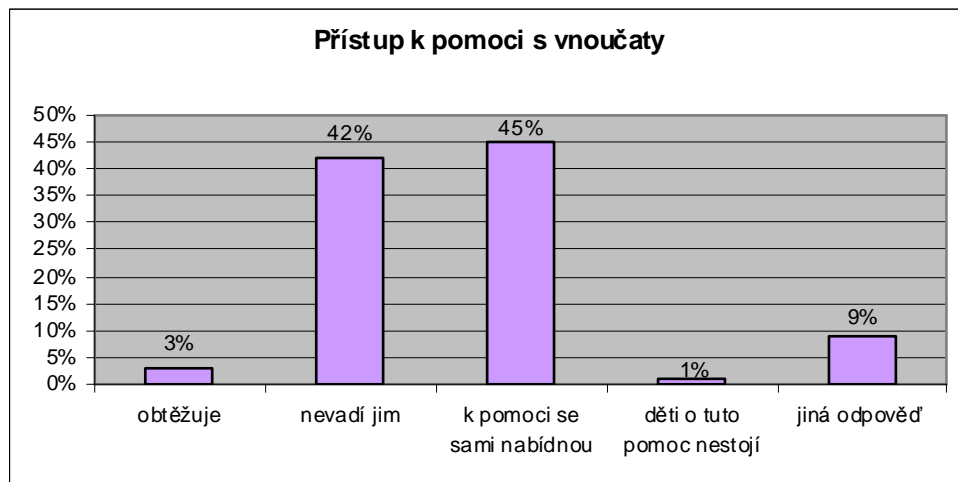
Komentář: Potvrdil se tak poznatek z teoretické části, že mladé rodině pomáhá více rodina ženy než rodina muže.

Graf 15 Pomoc s vnoučaty z pohledu prarodičů

Graf 15 ukazuje odpovědi prarodičů o pomoci s vnoučaty. Hodnoty jsou podobné jako v grafu 14. Většina prarodičů pomáhá s vnoučaty, a to v počtu 69 %. Pouze 12 % prarodičů nepomáhá s vnoučaty.

Otázka (R13 + P12) zjišťovala, jak se prarodiče staví k pomoci s vnoučaty.

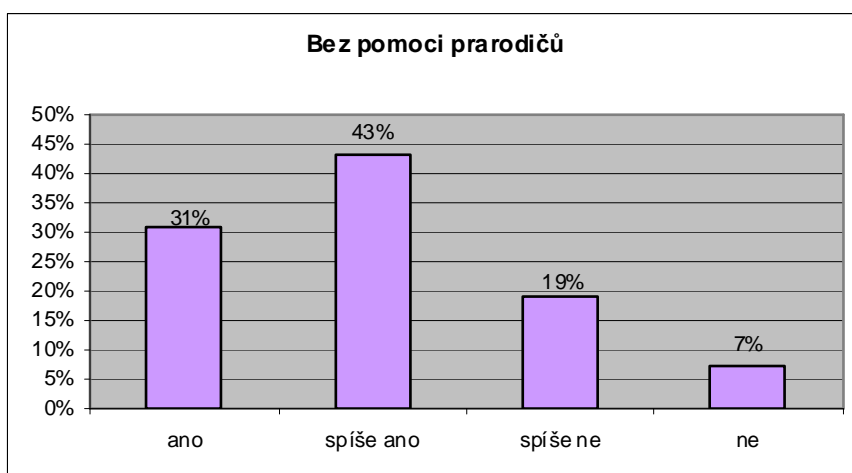

Graf 16 Přístup prarodičů k pomoci s vnoučaty

Z grafu 16 vyplývá, že prarodiče pomoc s vnoučaty neobtěžuje. Naopak 42 % prarodičů pomoc nevadí a 45 % prarodičů se k pomoci sami nabídnou. Pouze 1 % rodičů o tuto pomoc nestojí. V jiné odpovědi bylo nejčastěji uváděno, že prarodiče nepomáhají s vnoučaty.

Komentář: Je vidět, že pomoc s vnoučaty prarodiče neobtěžuje. Jsou naopak rádi, když se mohou zapojit, a sami svou pomoc nabízejí. Možná by bylo zajímavé zjišťovat, jak se staví prarodiče k pomoci s chodem domácnosti. Tato pomoc by již nemusela být hodnocena tak kladně jako pomoc s vnoučaty.

Otázka (R14 + P13) zjišťovala, zda by se rodiče obešli bez pomoci prarodičů.

Graf 17 Bez pomoci od prarodičů

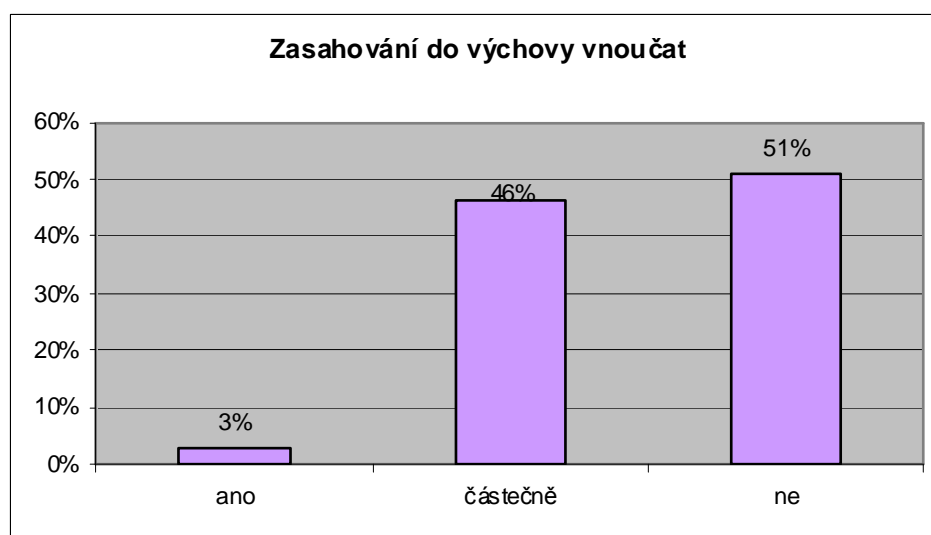
V grafu 17 vidíme, že by se většina rodičů bez pomoci prarodičů obešla. Pouze 7 % respondentů uvedlo ne a 19 % spíše ne.

K výzkumné otázce: Z jednotlivých otázek tedy vyplývá, že na chodu domácnosti se podílí jen 30 % prarodičů. Vyskytuje se však velký podíl pomoci s vnoučaty od prarodičů. Když sečteme výsledky z grafů 14 a 15, vyjde nám, že 82 % prarodičů pomáhá dětem s vnoučaty (zahrnuji sem i odpovědi, že pomáhají jen někteří rodiče) a pouze 18 % prarodičů nepomáhá s vnoučaty.

4. Vyskytují se ve vzájemném vztahu rodičů a prarodičů problémy a jakého charakteru jsou tyto problémy?

K výzkumné otázce č. 4 se vztahují otázky č. 18 - 24.

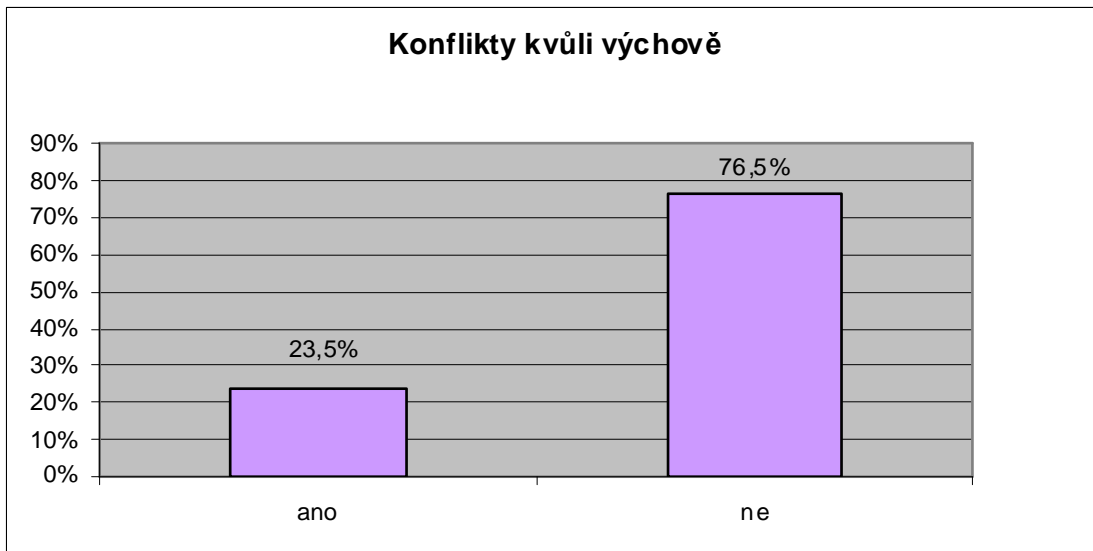
Otázka (R18 + P17) zjišťuje zasahování prarodičů do výchovy vnoučat. Pouze 3 % respondentů uvedla, že prarodiče zasahují do výchovy vnoučat, ale 46 % respondentů uvedlo, že prarodiče zasahují částečně do výchovy vnoučat.

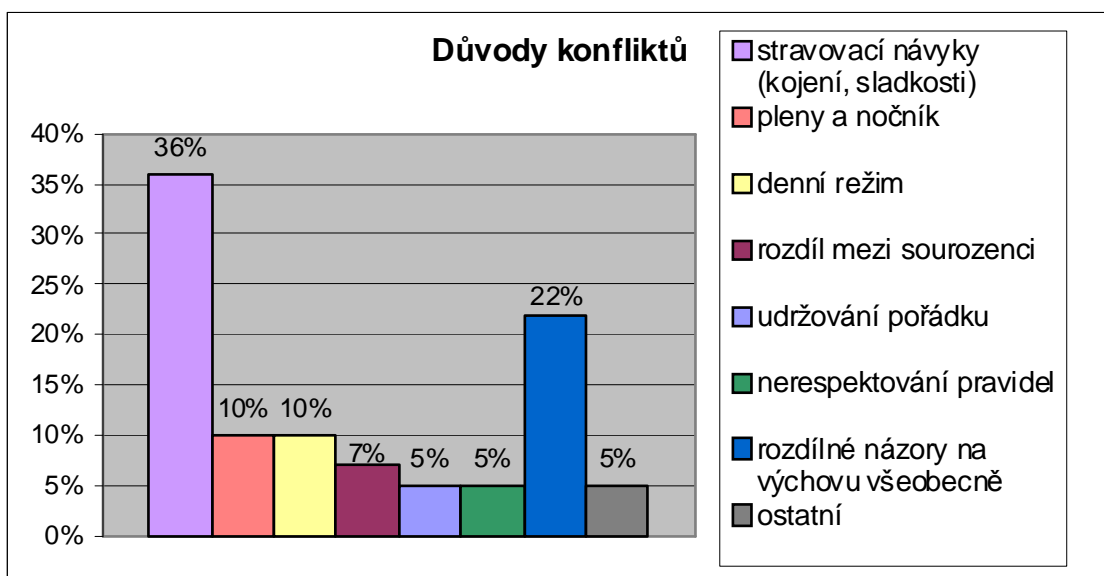
Graf 18 Zasahování prarodičů do výchovy vnoučat

Komentář: Očekávala jsem, že více respondentů uvede, že prarodiče zasahují do výchovy vnoučat.

Otázky 19 a 20 u rodičů a otázky 18 a 19 u prarodičů zjišťovaly, jestli se vyskytují ve vztazích rodičů a prarodičů konflikty kvůli zasahování prarodičů do výchovy vnoučat. Výsledky jsou znázorněny v grafech 19 a 20.

Graf 19 Konflikty kvůli zasahování do výchovy vnoučat

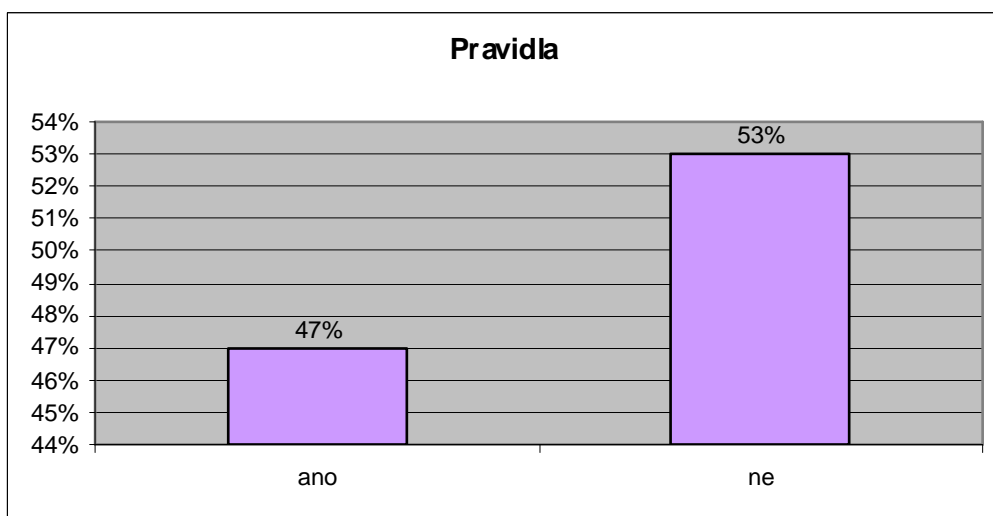

Graf 20 Důvody konfliktů mezi rodiči a prarodiči ohledně výchovy vnoučat

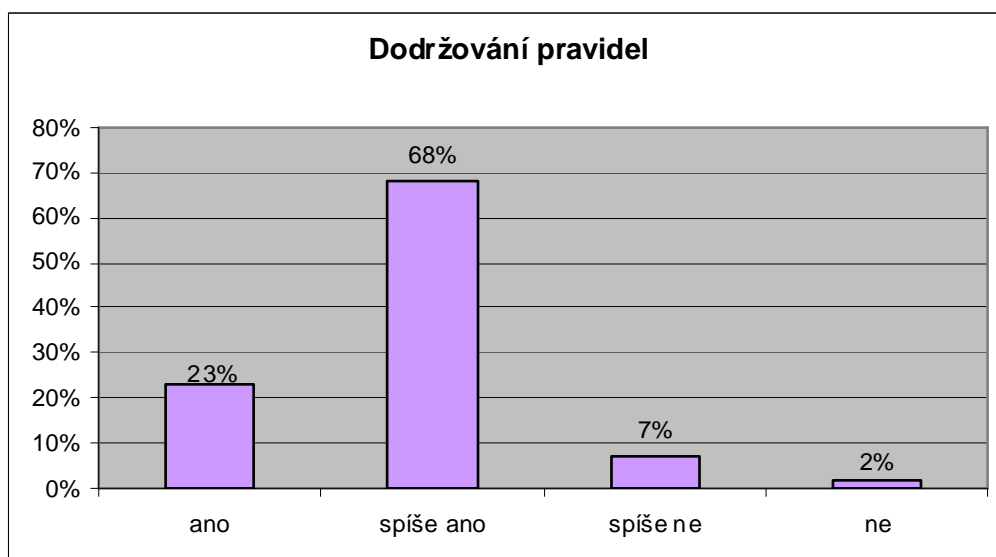
Pouze 23,5 % respondentů uvedlo, že se vyskytují konflikty mezi rodiči a prarodiči ohledně výchovy vnoučat. V grafu 20 je ukázané, čeho se konflikty nejčastěji týkaly. Z 36 % bylo důvodem stravování vnoučat, šlo o kojení versus příkrmy a sladkosti. Po 10 % získaly pleny a denní režim vnoučat. Následují konflikty kvůli dělání rozdílů mezi sourozenci

a nepořádku vnoučat. Z rozdílných názorů na výchovu šlo především o nedůslednost ve výchově a také nesouhlas rodičů s tělesnými tresty, které prarodiče naopak prosazovali.

Otázky 21 a 22 u rodičů a otázky 20 a 21 u prarodičů zjišťovaly, zda rodiče nastavili prarodičům pravidla, která musí dodržovat ve vztahu k vnoučatům, a zda prarodiče tyto pravidla dodržují. Výsledky jsou v grafech 21 a 22. Počet rodičů, kteří stanovili pravidla, je 47 %. Pravidla dodržuje 91 % prarodičů.

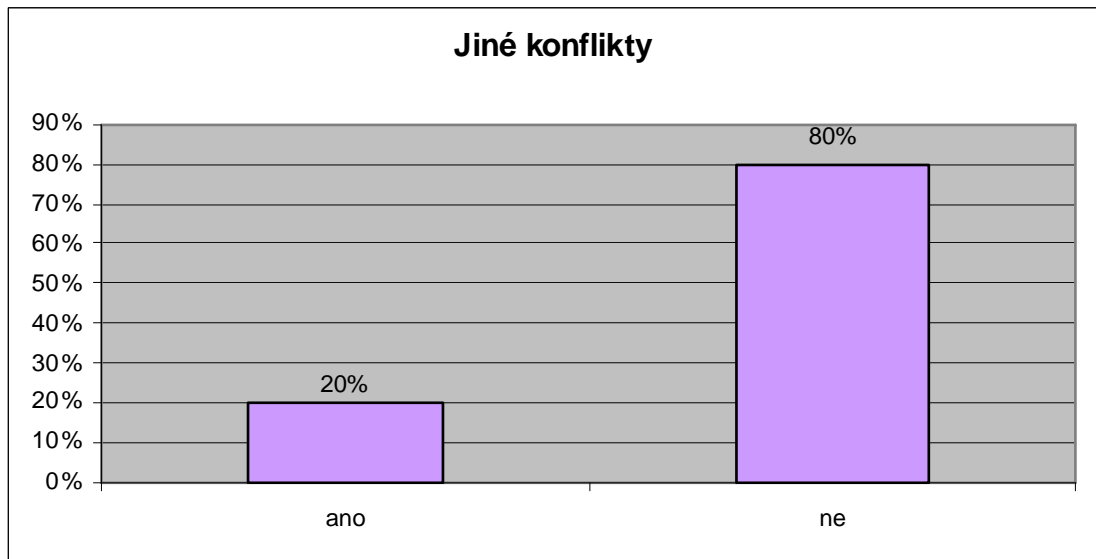
Graf 21 Stanovení pravidel od rodičů

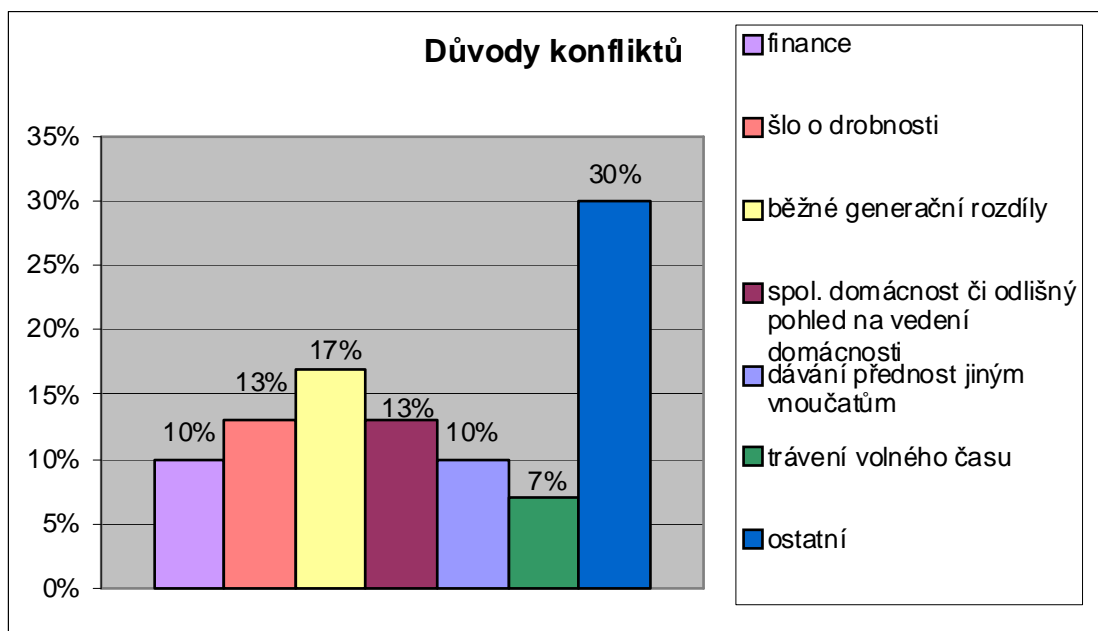
Graf 22 Dodržování stanovených pravidel

Komentář: Očekávala jsem, že bude větší počet prarodičů, kteří nedodržují stanovená pravidla.

Otázky 23 a 24 u rodičů a otázky 22 a 23 u prarodičů zjišťovaly, jestli se vyskytují ve vztazích rodičů a prarodičů i jiné konflikty (grafy 23 a 24).

Graf 23 Výskyt jiných konfliktů

Graf 24 Důvody konfliktů mezi rodiči a prarodiči

Z grafu 23 vyplývá, že jiné konflikty (mimo výchovu vnoučat) uvedlo pouze 20 % respondentů. Graf 24 ukazuje nejčastější důvody těchto konfliktů. Jednalo se nejčastěji o běžné generační rozdíly, společnou domácnost či odlišný pohled na vedení domácnosti. 13 % respondentů uvedlo, že šlo pouze o drobnosti, aniž by více konflikty specifikovali. Me-

zi ostatní konflikty patří konflikty týkající se bydlení, výběru partnera, politické situace a četnosti styků s vnoučaty.

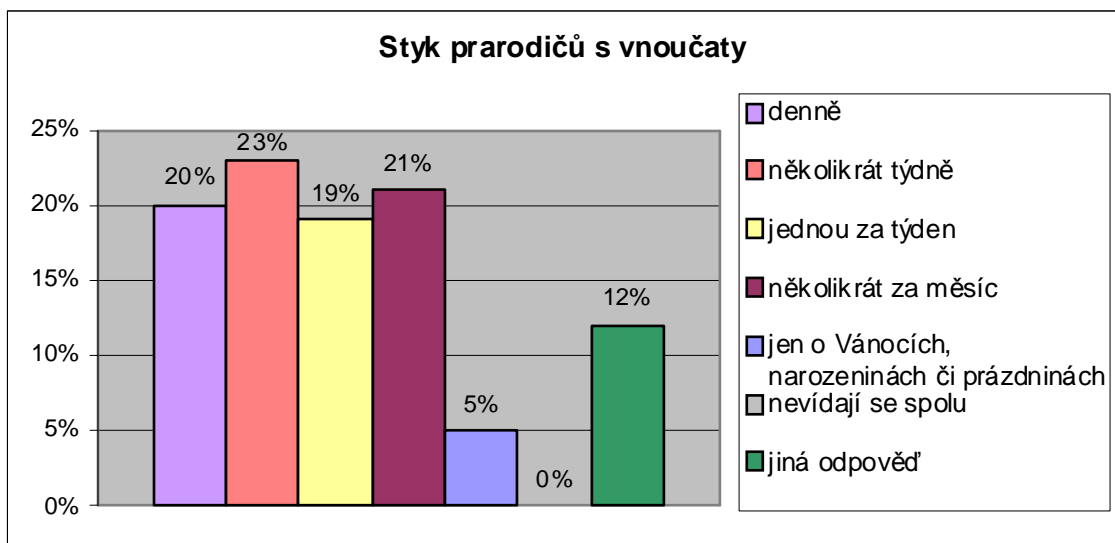
Komentář: Vidíme, že společné soužití je jedním z důvodů konfliktů. Myslím, že společné soužití se bez konfliktů neobejde.

K výzkumné otázce lze říct, že konflikty mezi rodiči a prarodiči nejsou časté. Vyskytuje se pouze 23,5 % konfliktů kvůli výchově vnoučat a 20 % konfliktů z jiných důvodů.

5. Tráví vnoučata čas s prarodiči?

K této výzkumné otázce patří otázky č. 9, 10, 15 a 16.

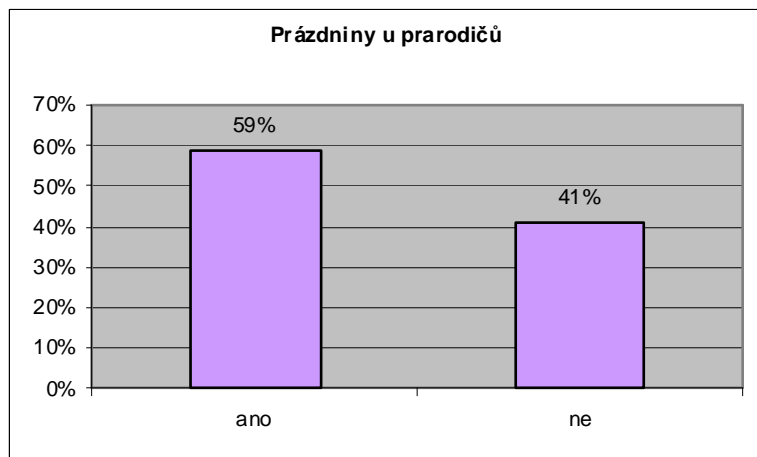
Otázka 9 u rodičů a 8 u prarodičů zjišťovala, jak často se vídají vnoučata s prarodiči.

Graf 25 Styk prarodičů s vnoučaty

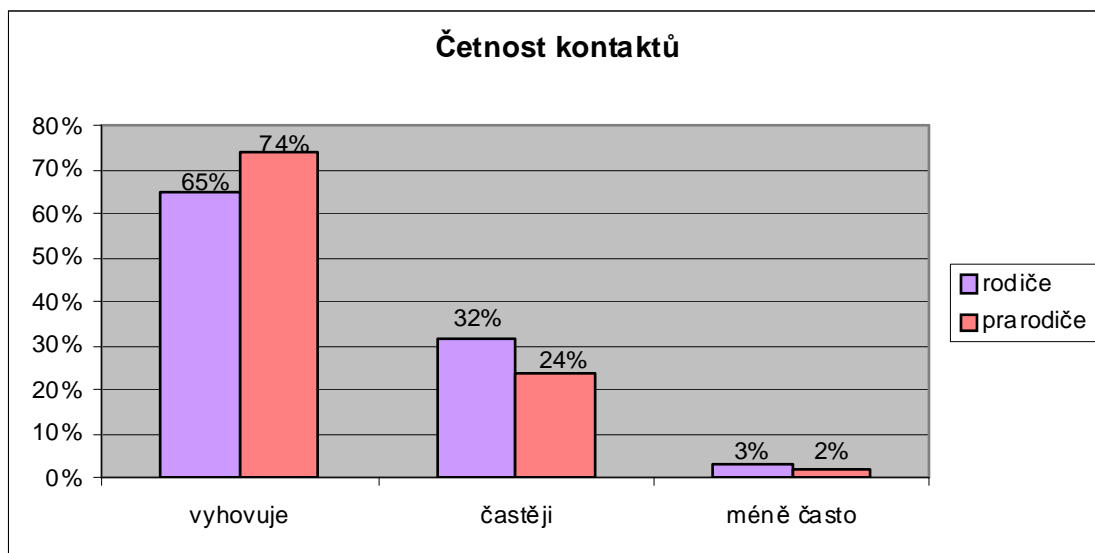
Z grafu 25 vyplývá, že pouze 5 % prarodičů se stýká s vnoučaty jen o Vánocích či narozeninách. Nikdo nevedl, že by se s vnoučaty nevidal vůbec. Bylo uvedeno 12 % jiný odpovědí, nejčastěji se jednalo o styk 1x či 2x měsíčně, někteří respondenti uváděli, že se stýkají jen příležitostně.

Otázka (R15 + P14) se týkala trávení prázdnin a víkendů (více dní bez rodičů) u prarodičů. Z grafu 26 vyplývá, že je to vyrovnané, ale převládá 59 % vnoučat, které tráví u prarodičů prázdniny a víkendy.

Graf 26 Trávení prázdnin a víkendů u prarodičů

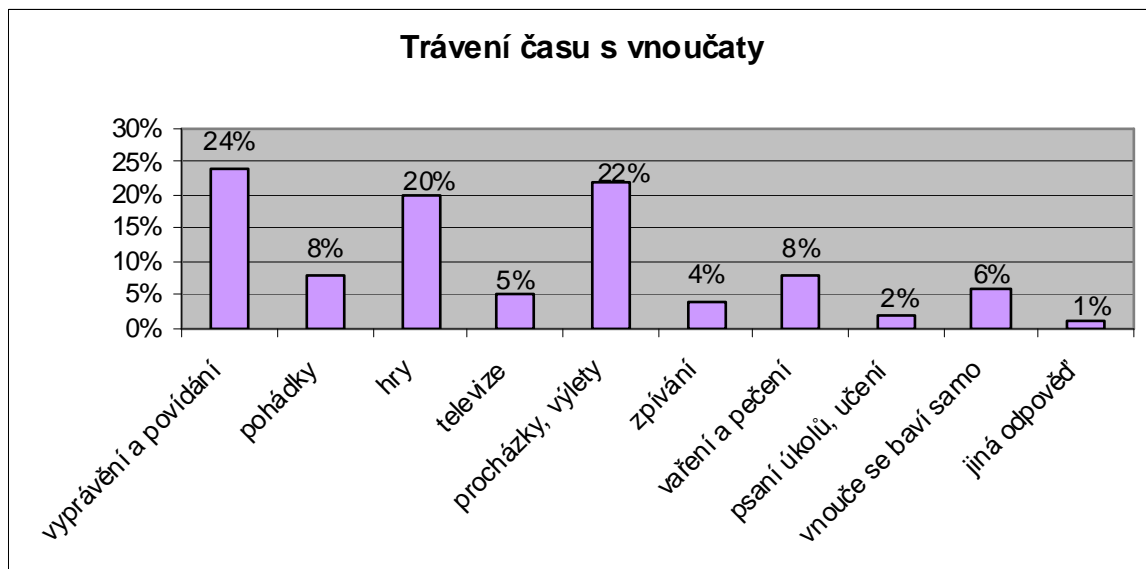
Otázka (R10 + P9) zjišťovala, jestli rodičům a prarodičům vyhovuje četnost kontaktů vnoučat s prarodiči.

Graf 27 Spokojenost s četností kontaktů

Graf 27 ukazuje, že rodičům a prarodičům z velké části vyhovuje četnost kontaktů prarodičů s vnoučaty. Pouze 2,5 % respondentů uvedlo, že by jim vyhovovaly méně časté kontakty.

Otázka (R16 + P15) byla zaměřena na to, jak prarodiče tráví čas s vnoučaty. Respondenti měli z vybraných možností vybrat tři nejčastější varianty, jak tráví prarodiče s vnoučetem čas.

Graf 28 Způsob trávení času prarodičů s vnoučaty

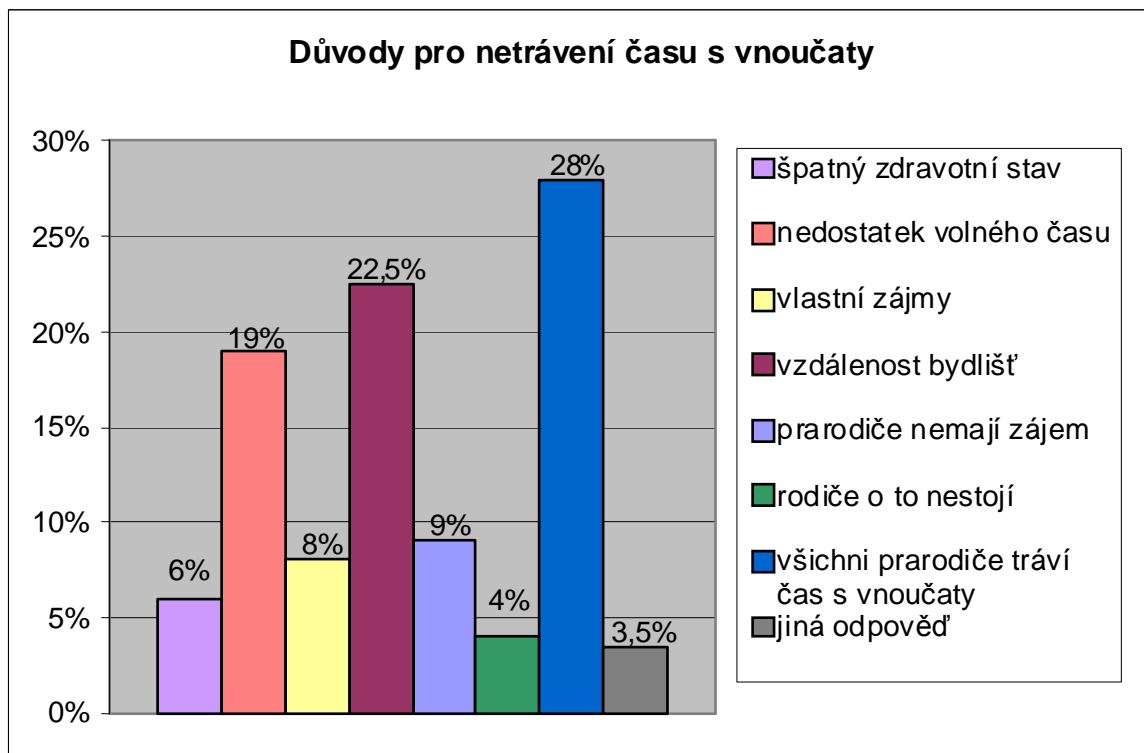
Z grafu 28 vyplývá, že nejčastější možností trávení času s vnoučaty je vyprávění a povídání si spolu, dále následují výlety a procházky a hraní her. Čtení pohádek je zastoupeno pouze 8 %. Objevuje se televize v 5 % a taky možnost, že se vnouče baví samo a prarodič spíše jen dohlíží. Mezi jinými odpověďmi bylo hraní fotbalu a práce v kuchyni či na zahradě. Jeden rodič uvedl, že prarodič chodí s vnoučetem po obchodních centrech.

Komentář: Očekávala jsem, že více respondentů označí možnost trávení času u televize. Jsme ráda, že převládá tradiční způsob trávení času s vnoučaty.

K výzkumné otázce lze říct, že prarodiče tráví s vnoučaty čas. Vnoučata se stýkají s prarodiči pravidelně od denních kontaktů po několikrát měsíčně v počtu 83 %. 59 % vnoučat tráví s prarodiči prázdniny.

6. Jaké jsou důvody, proč netráví prarodiče čas s vnoučaty?

Tuto výzkumnou otázku zjišťovala otázka č. **R17 + P16**. Výsledky jsou znázorněny v grafu 29.

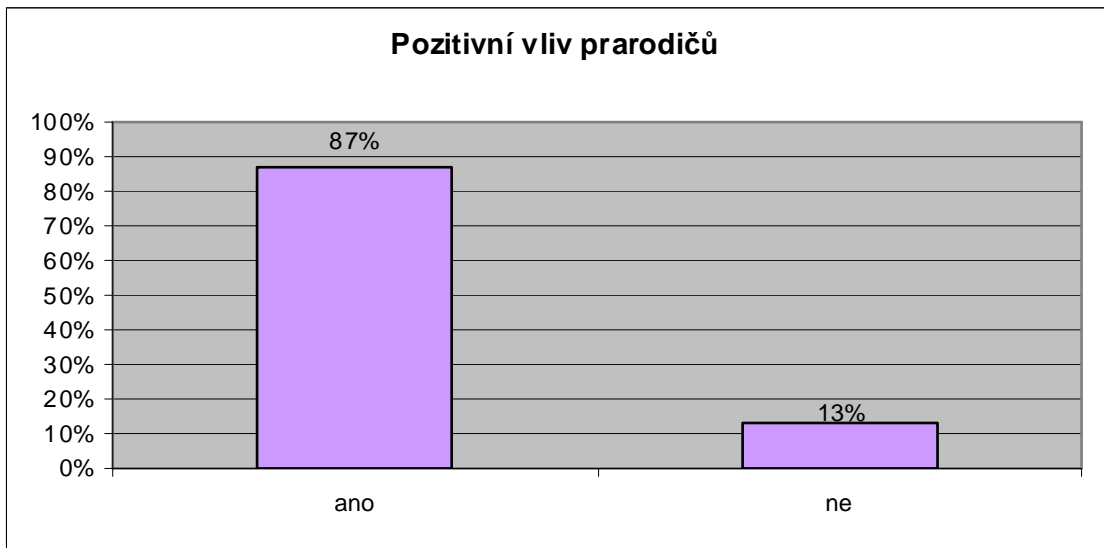
Graf 29 Důvody pro netrvení času prarodičů s vnoučaty

V grafu 29 vidíme, že 28 % prarodičů tráví čas se všemi vnoučaty. Jako nejčastější důvod pro netrvení času s vnoučaty uvedlo 22,5 % respondentů velkou vzdálenost bydlišť. 19 % respondentů uvedlo, že nemají dostatek volného času a 8 % se raději věnuje svým zájmům než vnoučatům. Špatný zdravotní stav je pouze u 6 % respondentů. Ukazuje se, že 9 % prarodičů nemá zájem trávit čas s vnoučaty a 4 % rodičů nestojí o to, aby vnoučata trávila čas s prarodiči. V jiné odpovědi je nejčastěji uváděno, že s vnoučetem netrívá čas, protože je již starší a má vlastní zájmy.

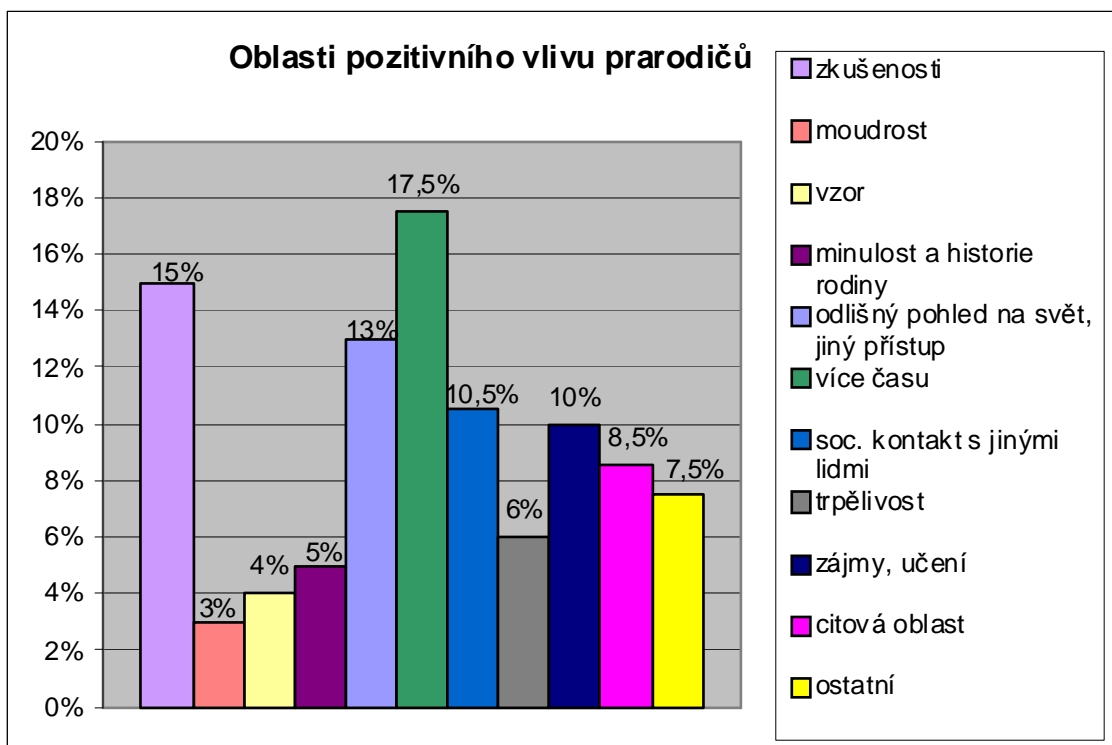
Komentář: Vidíme, že v důsledku zvyšování doby, po kterou prarodiče pracují, narůstá počet prarodičů, kteří nemají dostatek volného času.

7. Mají prarodiče význam pro vnoučata?

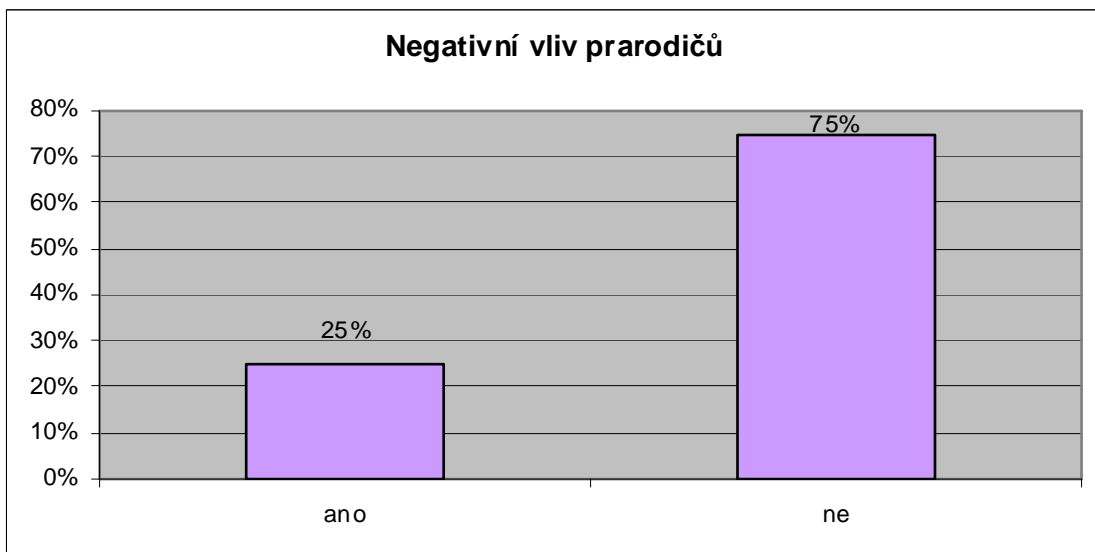
Otázky 25 a 26 u rodičů a otázky 24 a 25 u prarodičů byly zaměřeny na přínos prarodičů pro vnoučata. Zjišťovala jsem, zda mají prarodiče na vnoučata pozitivní či negativní vliv. Grafy 29 a 30 jsou zaměřeny na pozitivní vliv prarodičů a grafy 31 a 32 na negativní vliv prarodičů na vnoučata.

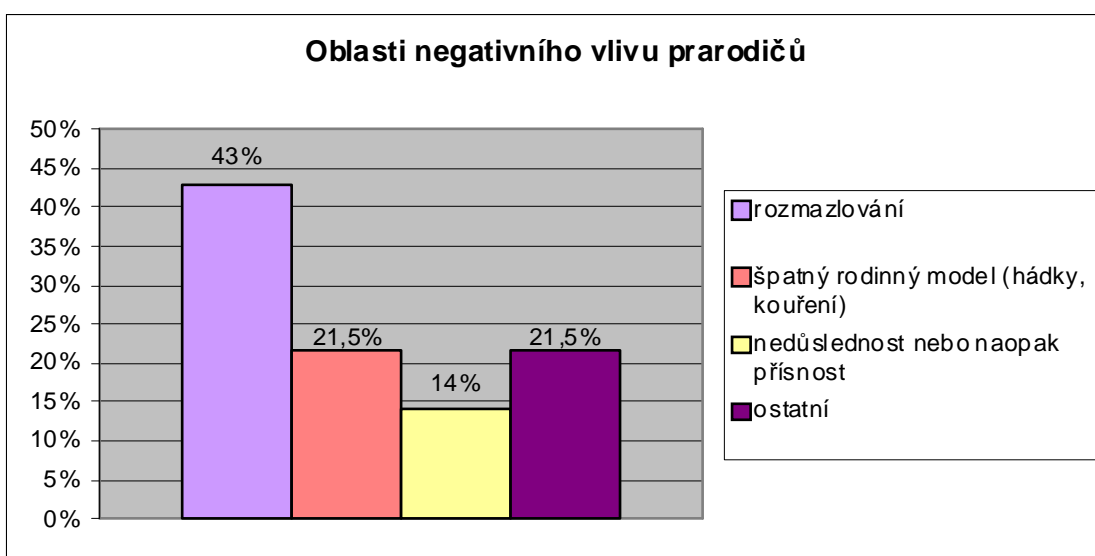
Graf 30 Pozitivní vliv prarodičů na vnoučata

Graf 31 Oblasti pozitivního vlivu prarodičů na vnoučata

Graf 32 Negativní vliv prarodičů na vnoučata

Graf 33 Oblasti negativního vlivu prarodičů na vnoučata

Pozitivní vliv prarodičů na vnoučata uvedlo 87 % respondentů. V grafu 31 jsou znázorněny jmenované oblasti pozitivního vlivu. Vyplývá, že prarodiče mají na vnoučata více času, mají více zkušeností, přináší vnoučatům jiný pohled na svět, jiný přístup k věcem. Vnoučata mají možnost sociální kontaktu s jinými lidmi.

Negativní vliv prarodičů je uváděn pouze v 25 %. Nejčastěji se jedná o rozmazlování. Někteří respondenti také uvedli, že prarodiče poskytují vnoučatům špatný rodinný model.

Komentář: Potvrdilo se nám z teoretické části, že prarodiče mají pro vnoučata význam a že jsou jim přínosem v mnoha oblastech.

K výzkumné otázce: 87 % respondentů uvedlo, že prarodiče mají pozitivní vliv na vnoučata v určitých oblastech, pouze 25 % uvádělo, že mají i negativní vliv. Je vidět, že prarodiče mohou mít pro vnoučata velký význam. Několik respondentů dokonce uvádělo, že prarodiče k vnoučatům prostě patří.

6.2 Shrnutí výsledků výzkumu

Z výzkumu vyplývá, že mezigenerační vztahy rodičů a prarodičů jsou na dobré úrovni. Převážná většina respondentů (85 %) hodnotí vzájemné vztahy jako velmi dobré a dobré. Potvrzuje to také nízký výskyt konfliktů mezi rodiči a prarodiči (pouze kolem 20 %). Více se vyskytují konflikty kvůli rozdílnému názoru na výchovu vnoučat než konflikty z jiného důvodu.

Na chodu domácnosti se nepodílí mnoho prarodičů (pouze 30 %), ale jsou často zapojováni do pomoci s vnoučaty (82 %). Prarodičům není pomoc s vnoučaty na obtíž, skoro polovina prarodičů svou pomoc dokonce nabídne.

Více než polovina prarodičů je pracujících, nemají tolik volného času na trávení společného času s vnoučaty. Proto je nedostatek volného času považován za druhý nejčastější důvod, proč prarodiče netráví čas s vnoučaty. Nejčastějším důvodem je velká vzdálenost bydliště. I přes nedostatek času a velkou vzdálenost vídají svá vnoučata pravidelně a většina prarodičů si najde chvíli na společné trávení času s vnoučaty. Způsob trávení času se od předchozích dob příliš neliší. Pořád převažuje vyprávění, povídání, hry, procházky a výlety.

Vliv prarodičů na vnoučata je vnímán převážně pozitivně. Je mnoho oblastí, ve kterých mohou být vnoučatům přínosem.

6.3 Doporučení pro praxi

Bakalářskou práci bych doporučovala k prostudování zejména studentům, kteří by měli zájem o získání více informací o dané problematice. V teoretické části se snažím podat případnému čtenáři ucelený přehled o mezigeneračních vztazích.

Zájemcům o tuto problematiku také nabízím rozsáhlý seznam literatury, která se k tomu vztahuje. Mohou získat informace přímo z konkrétních oblastí, které je zajímají.

Určitě je má práce vhodná pro všechny rodiče a prarodiče. Mohou zde najít mnoho poznatků a informací, které mohou změnit pohled na jejich vzájemné vztahy a které jim mohou třeba pomoci i v předcházení konfliktů mezi sebou. Doporučovala bych jim zejména prostudování rad k posílení a zlepšení mezigeneračních vztahů.

Jistě by bylo zajímavé, kdyby se uspořádala nějaká beseda či přednáška, která by se týkala zlepšování mezigeneračních vztahů a která by účastníkům nabídla rady a zásady pro bezkonfliktní vztahy.

ZÁVĚR

V bakalářské práci jsem se zabývala mezigeneračními vztahy rodičů a prarodičů. V teoretické části jsem nastínila základní pojmy a poznatky, které se k problematice vztahují. Zaměřila jsem se zejména na rodinu, rodiče, prarodiče, význam prarodičů a na mezigenerační konflikty.

Cílem mé praktické části bylo prozkoumat oblast mezigeneračních vztahů rodičů a prarodičů a zjistit jaký význam mají prarodiče pro své děti a vnoučata. Zaměřila jsem se na hodnocení vzájemných vztahů, na konflikty, na pomoc prarodičů a na jejich přínos.

Z výsledků výzkumu vyplynulo, že vztahy rodičů a prarodičů nejsou tak špatné, očekávala jsem větší výskyt průměrných a špatných vztahů. Očekávala jsem také větší výskyt konfliktů. Potvrdila jsem si domněnku, že konflikty kvůli výchově jsou častější. Zjistila jsem, že konflikty jsou často způsobeny odlišným pohledem na věc. Prarodiče se snaží „vnucovat“ dětem své zkušenosti s výchovou a nechtějí uznat, že jejich výchovné metody mohou být již zastaralé. Jsem ráda, že se nepotvrdil můj předpoklad, že prarodiče často tráví s vnoučaty čas u televize.

Ve výzkumu jsem se setkala s problémem, jak mám vhodně nastavit kritéria pro výběr respondentů, aby vzorek nebyl příliš široký ani úzký a abych získala dostatek respondentů. Určitě bych doporučila širší věkový rozptyl a větší počet respondentů.

Byla jsem mile překvapena, že respondenti uváděli velké množství odpovědí v otevřených otázkách. Mohla jsem se tak setkat s velice zajímavými odpověďmi a získat dobrý přehled o jejich pohledu na danou problematiku. Určitě by bylo dobré, kdybych nechala více otázek v dotazníku ve formě otevřené otázky, bohužel by byl dotazník už dost časově náročný na vyplnění. Celkově byly reakce oslovených respondentů kladné, respondenti měli zájem o účast ve výzkumu.

Je škoda, že ve výzkumu převažují ženy, určitě by nebylo na škodu, získat na tuto problematiku větší náhled ze strany mužské populace.

Úplně na závěr bych dodala, že všichni rodiče i prarodiče by se měli snažit o bezkonfliktní vztahy. Prarodiče představují pro vnoučata ztvárnění vzorů, hodnot a péče, které jim nikdo jiný nenahradí. Přeji proto všem rodičům a prarodičům velkou dávku vzájemné tolerance a respektu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BERMANOVÁ, E. *Knihy (nejen) pro dědečka a babičku: Průvodce k jednomu z nejvděčnějších vztahů v životě*. Bratislava: PERFEKT, 1998. 217 s. ISBN 80-8046-097-3.
- [2] DYTRYCH, Z., MATĚJČEK, Z. *Radosti a strasti prarodičů aneb když máme vnoučata*. Praha: Grada Publishing, 1997. 144 s. ISBN 80-7169-455-X.
- [3] GURRENTZ, S. *Maminkou spokojeně a beze stresu*. Praha: Portál, 2003. 228 s. ISBN 80-7178-679-9.
- [4] HAVLÍK, R., KOŤA, J. *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál, 2002. 174 s. ISBN 80-7178-635-7.
- [5] CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2007. 272 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [6] KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. 216 s. ISBN 978-80-7367-383-3.
- [7] KROPP, P. *Rodičem bez nerváků: Já budu rodič, ty buď dítě*. Praha: Lidové noviny, 2001. 212 s. ISBN 80-7106-439-4.
- [8] MATĚJČEK, Z. *Škola rodičů*. Praha: MAXDORF, 2000. 285 s. ISBN 80-85912-29-5.
- [9] MATĚJČEK, Z. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*. Praha: Grada Publishing, 2005. 184 s. ISBN 80-247-0870-1.
- [10] MERTIN, V. *Na co se často ptáte: Ze zkušeností dětského psychologa*. Praha: Scientia, 2004. 178 s. ISBN 80-7183-316-9.
- [11] MOŽNÝ, I. *Rodina a společnost*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2008. 324 s. ISBN 978-80-86429-87-8.
- [12] MURPHY, R., F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. 2. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. Kapitola 5, Příbuzenské systémy, s. 100 - 127. ISBN 80-86429-25-3.
- [13] NOVÁK, T. *Nyní jsme jedna rodina*. Praha: MOTTO, 1999. 120 s. ISBN 80-7246-035-8.

- [14] NOVÁK, T. *Jak se domluvit s tchyní*. Praha: Grada Publishing, 2006. 136 s. ISBN 80-247-1218-0.
- [15] PLAŇAVA, I. *Spolu každý sám: V manželství a rodině*. Praha: Lidové noviny, 1998. 224 s. ISBN 80-7106-292-8.
- [16] ŘÍČAN, P. *Cesta životem*. 2. přepracované vyd. Praha: Portál, 2004. 392 s. ISBN 80-7178-829-5.
- [17] SOBOTKOVÁ, I. Rodina v krizi. In ŠPATENKOVÁ, N. et al. *Krize: Psychologický a sociologický fenomén*. Praha: Grada Publishing, 2004, s. 73 - 84. ISBN 80-247-0888-4.
- [18] STAŠOVÁ, L. Rodina jako výchovný a socializační činitel. In KRAUS, B., POLÁČKOVÁ, V. et al. *Člověk - prostředí - výchova: K otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001, s. 78 - 85. ISBN 80-7315-004-2.
- [19] STRAŠÍKOVÁ, B. *V roli rodičů a prarodičů*. Praha: Karolinum, 2004. 60 s. ISBN 80-246-0848-0.
- [20] ŠPAŇHELOVÁ, I. *Dítě v předškolním období*. Praha: Mladá fronta, 2004. 71 s. ISBN 80-204-1187-9.
- [21] ŠPATENKOVÁ, N. *Jak řeší rodinné krize moderní žena*. Praha: Grada Publishing, 2006. 145 s. ISBN 80-247-1567-8.
- [22] VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: Dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. 528 s. ISBN 80-7178-308-0.
- [23] VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II: Dospělost a stáří*. Praha: Karolinum, 2007. 461 s. ISBN 978-80-246-1318-5.
- [24] VESELÁ, R. et al. *Rodina a rodinné právo: Historie, současnost a perspektivy*. Praha: EUROLEX BOHEMIA, 2003. 262 s. ISBN 80-86432-48-3.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- [25] Český statistický úřad. *Sňatků i narozených dětí ubývá*. [online]. 14. 3. 2011 [cit. 2011-04-09]. Dostupné z WWW:
<<http://www.czso.cz/csu/csu.nsf/informace/coby031411.doc>>.

- [26] Dotazníková služba Vyplnto.cz. *Dotazník: Mezigenerační vztahy rodičů a prarodičů z pohledu rodičů*. [online]. 2011 [cit. 2011-04-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.vyplnto.cz/realizovane-pruzkumy/mezigeneracni-vztahy-rodicu/>>.
- [27] Dotazníková služba Vyplnto.cz. *Dotazník: Mezigenerační vztahy rodičů a prarodičů z pohledu prarodičů*. [online]. 2011 [cit. 2011-04-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.vyplnto.cz/realizovane-pruzkumy/14414/>>.
- [28] HRDLIČKOVÁ, L. Řešíte také mezigenerační spory? *Psychologie dnes*. [online]. 2009, č. 10. [cit. 2011-04-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.portal.cz/scripts/detail.php?id=28597>>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

abs. č. absolutní četnost

apod. a podobně

ČR Česká republika

např. například

relat. č. relativní četnost

tzv. takzvaný

SEZNAM OBRÁZKŮ

<i>Obr. 1 Schéma rodiny T-core (Goldthorpe In Možný, s. 60, 2008).....</i>	<i>24</i>
--	-----------

SEZNAM TABULEK

<i>Tab. 1 Věk rodičů</i>	33
<i>Tab. 2 Věk prarodičů</i>	33

SEZNAM GRAFŮ

<i>Graf 1 Pohlaví rodičů a prarodičů</i>	34
<i>Graf 2 Rodinný stav rodičů a prarodičů</i>	34
<i>Graf 3 Zaměstnání rodičů</i>	35
<i>Graf 4 Zaměstnání prarodičů</i>	36
<i>Graf 5 Zaměstnání otce a matky rodičů</i>	36
<i>Graf 6 Zaměstnání prarodičů celkem</i>	37
<i>Graf 7 Počet dětí rodičů</i>	37
<i>Graf 8 Počet dětí prarodičů</i>	38
<i>Graf 9 Počet vnoučat</i>	38
<i>Graf 10 Vztahy rodičů s prarodiči</i>	39
<i>Graf 11 Vztahy prarodičů s dětmi</i>	39
<i>Graf 12 Vztahy s rodiči</i>	40
<i>Graf 13 Pomoc prarodičů s domácností jejich dětí</i>	41
<i>Graf 14 Pomoc s vnoučaty z pohledu rodičů</i>	42
<i>Graf 15 Pomoc s vnoučaty z pohledu prarodičů</i>	42
<i>Graf 16 Přístup prarodičů k pomoci s vnoučaty</i>	43
<i>Graf 17 Bez pomoci od prarodičů</i>	43
<i>Graf 18 Zasahování prarodičů do výchovy vnoučat</i>	44
<i>Graf 19 Konflikty kvůli zasahování do výchovy vnoučat</i>	45
<i>Graf 20 Důvody konfliktů mezi rodiči a prarodiči ohledně výchovy vnoučat</i>	45
<i>Graf 21 Stanovení pravidel od rodičů</i>	46
<i>Graf 22 Dodržování stanovených pravidel</i>	46
<i>Graf 23 Výskyt jiných konfliktů</i>	47
<i>Graf 24 Důvody konfliktů mezi rodiči a prarodiči</i>	47
<i>Graf 25 Styk prarodičů s vnoučaty</i>	48
<i>Graf 26 Trávení prázdnin a víkendů u prarodičů</i>	49
<i>Graf 27 Spokojenost s četností kontaktů</i>	49
<i>Graf 28 Způsob trávení času prarodičů s vnoučaty</i>	50
<i>Graf 29 Důvody pro netrávení času prarodičů s vnoučaty</i>	51
<i>Graf 30 Pozitivní vliv prarodičů na vnoučata</i>	52
<i>Graf 31 Oblasti pozitivního vlivu prarodičů na vnoučata</i>	52

<i>Graf 32 Negativní vliv prarodičů na vnoučata</i>	53
<i>Graf 33 Oblasti negativního vlivu prarodičů na vnoučata</i>	53

SEZNAM PŘÍLOH

PI Dotazník pro rodiče

PII Dotazník pro prarodiče

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK PRO RODIČE

Dobrý den,

jmenuji se Markéta Kořínková a jsem studentkou 3. ročníku oboru Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Dotazník je zcela **anonymní** a slouží k získání údajů pro mou bakalářskou práci na téma Mezigenerační vztahy rodičů a prarodičů. Pokud není uvedeno jinak, vždy zakroužkujte jednu odpověď.

Jsem si vědoma toho, že vaše děti mají více prarodičů a že není možné na některé z otázek odpovídat tak, aby se vaše odpověď vztahovala na vaše i partnerovy rodiče, proto, pokud si nebudete moci vybrat z nabízených odpovědí, je u některých otázek možnost napsat vlastní odpověď.

1. Věk:

2. Pohlaví:

- a) muž
- b) žena

3. Rodinný stav:

- a) svobodný/á
- b) ženatý/vdaná
- c) rozvedený/á
- d) ovdovělý/á

4. Zaměstnání:

- a) student/ka
- b) pracující student/ka
- c) pracující
- d) nezaměstnaný/á
- e) na mateřské/rodičovské dovolené
- f) v invalidním důchodu

5. Počet dětí:

- a) 1
- b) 2
- c) více:

6. Vaši rodiče: (odpověď zakroužkujte či zakřížkujte)

Otec	Matka	
a	a	pracuje
b	b	je nezaměstnaný/á
c	c	je v invalidním důchodu
d	d	je v důchodu
e	e	zemřel/a

7. Jak byste hodnotil/a vaše vztahy s vašimi rodiči?

- a) velmi dobré
- b) dobré
- c) průměrné
- d) špatné
- e) velmi špatné

8. Jaké máte vztahy s partnerovými rodiči?

- a) velmi dobré
- b) dobré
- c) průměrné
- d) špatné
- e) velmi špatné

9. Jak často se vaše děti vídají s prarodiči (s vašimi a partnerovými rodiči)?

- a) denně
- b) několikrát týdně
- c) jednou za týden
- d) několikrát za měsíc
- e) jen o Vánocích, narozeninách či prázdninách
- f) nevídají se spolu (v případě této odpovědi vyplňte už **jen** otázku č. 10 a 17.)
- g) jiná odpověď

10. Vyhovuje vám četnost kontaktů prarodičů s vašimi dětmi?

- a) ano, vyhovuje
- b) rád/a bych, kdyby je prarodiče vídali častěji
- c) vyhovovaly by mi méně častější kontakty

11. Podílí se prarodiče na chodu vaší domácnosti? (odpovědi zakroužkujte či zakřížkujte)

	ano	ne
úklid	A	N
praní a žehlení	A	N
vaření	A	N
nákupy	A	N

12. Pomáhají vám vaši a partnerovi rodiče s dětmi? (pohlídání dítěte, vyzvednutí ze školky, ze školy...)

- a) ano
- b) pomáhají jen moji rodiče
- c) pomáhají jen rodiče partnera
- d) ne

13. Pomoc s vnoučaty prarodiče:

- a) obtěžuje
- b) nevadí jim
- c) k pomoci s vnoučaty se sami nabídnou
- d) nestojíme o pomoc od prarodičů
- e) jiná odpověď

14. Obešli byste se bez pomoci prarodičů?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

15. Tráví vaše děti prázdniny či víkendy u prarodičů? (více dní bez vaší přítomnosti)

- a) ano
- b) ne

16. Jak nejčastěji tráví prarodiče čas s vašimi dětmi? (zakroužkujte max. 3 nejčastější varianty)

- a) vypráví jim a povídají si spolu
- b) čtou jim pohádky
- c) hrají hry
- d) dívají se na televizi
- e) chodí na procházku, na výlety
- f) zpívají si
- g) společně vaří či pečou
- h) píšou úkoly, učí se
- i) dítě se baví samo, prarodič spíš jen dohlíží
- j) jiná odpověď

17. Pokud některý z prarodičů netráví čas s vnoučaty, je to z důvodu: (možnost zakroužkovat více odpovědí)

- a) špatný zdravotní stav
- b) nemá dostatek volného času
- c) ve volném čase se raději věnují svým zájmům
- d) velká vzdálenost bydlišť
- e) nemají zájem trávit čas s vnoučaty
- f) nestojím o to, aby vnoučata trávila čas s prarodiči
- g) všichni prarodiče tráví čas s vnoučaty
- h) jiná odpověď:

18. Zasahují vám prarodiče do výchovy vašich dětí?

- a) ano
- b) částečně
- c) ne

19. Měl/a jste někdy konflikt s rodiči právě kvůli jejich zasahování do výchovy vašich dětí?

- a) ano
- b) ne (přejděte k 21. otázce)

20. Uveďte čeho se konkrétně týkal/y konflikt/y mezi vámi a prarodiči ohledně výchovy vnoučat:

.....
.....
.....

21. Bylo nutné stanovit určitá pravidla, která musí prarodiče dodržovat ve vztahu k vnoučatům? (nedávat sladkosti apod.)

- a) ano
- b) ne (přejděte k 23. otázce)

22. Dodržují prarodiče pravidla, která jste jim stanovili ohledně vnoučat?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

23. Vyskytují se i jiné konflikty mezi vámi a prarodiči? (mimo výchovu vašich dětí)

- a) ano
- b) ne (přejděte k 25. otázce)

24. Uveďte konkrétní příklady konfliktů mezi vámi a rodiči: (mimo výchovu vašich dětí)

.....
.....
.....

25. Domníváte se, že jsou prarodiče v určité oblasti pro vaše děti přínosem? (předávání zkušeností, moudrost, sociální kontakt...)

- a) ne
- b) ano, uveďte:

.....
.....

26. Domníváte se, že je naopak určitá oblast, ve které nejsou prarodiče pro vaše děti přínosem? (rozmazlování...)

- a) ne
- b) ano, uveďte:

.....
.....

Děkuji za vyplnění

PŘÍLOHA P II: DOTAZNÍK PRO PRARODIČE

Dobrý den,

jmenuji se Markéta Kořínková a jsem studentkou 3. ročníku oboru Sociální pedagogika na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Dotazník je zcela **anonymní** a slouží k získání údajů pro mou bakalářskou práci na téma Mezigenerační vztahy rodičů a prarodičů. Pokud není uvedeno jinak, vždy zakroužkujte jednu odpověď.

Jsem si vědoma toho, že děti a vnoučata máte více a že není možné na některé z otázek odpovídat tak, aby se vaše odpověď vztahovala na všechny, proto, pokud si nebudete moci vybrat z nabízených odpovědí, je u některých otázek možnost napsat vlastní odpověď.

1. Věk:

2. Pohlaví:

- a) muž
- b) žena

3. Rodinný stav:

- a) svobodný/á
- b) ženatý/vdaná
- c) rozvedený/á
- d) ovdovělý/á

4. Zaměstnání:

- a) pracující
- b) nezaměstnaný/á
- c) v invalidním důchodu
- d) v důchodu

5. Počet dětí:

- a) 1
- b) 2
- c) více:

6. Počet vnoučat:

- a) 1
- b) 2
- c) 3
- d) 4
- e) více:

7. Jak byste hodnotil/a celkově vztahy s vašimi dětmi?

- a) velmi dobré
- b) dobré
- c) průměrné
- d) špatné
- e) velmi špatné
- f) jiná odpověď

.....
.....
.....
.....

8. Jak často se vidíte s vnoučaty?

- a) denně
- b) několikrát týdně
- c) jednou za týden
- d) několikrát za měsíc
- e) jen o Vánocích, narozeninách či prázdninách
- f) nevidáme se spolu (v případě této odpovědi vyplňte už **jen** otázku č. 9 a 16.)
- g) jiná odpověď

.....
.....
.....

9. Vyhovuje vám četnost kontaktů s vnoučaty?

- a) ano, vyhovuje
- b) rád/a bych je vídal/a častěji
- c) vyhovovaly by mi méně častější kontakty

10. Podílíte se na chodu domácnosti vašich dětí? (odpověď zakroužkujte či zakřížkujte)

	ano	ne
úklid	A	N
praní a žehlení	A	N
vaření	A	N
nákupy	A	N

11. Pomáháte svým dětem s vnoučaty? (pohlídání vnoučete, vyzvednutí ze školky, ze školy...)

- a) ano
- b) ano, ale pouze některým
- c) ne

12. Pomoc s vnoučaty:

- a) mě obtěžuje
- b) nevadí mi
- c) k pomoci s vnoučaty se sám/sama nabídnu
- d) děti nestojí o mou pomoc s vnoučaty
- e) jiná odpověď

.....
.....

13. Myslíte, že by se vaše děti obešly bez vaší pomoci?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

14. Tráví u vás vnoučata prázdniny či víkendy? (více dní bez přítomnosti jejich rodičů)

- a) ano
- b) ne

15. Jak nejčastěji trávíte čas s vnoučaty?

(zakroužkujte max. 3 nejčastější varianty)

- a) vyprávím jim a povídáme si spolu
- b) čtu jim pohádky
- c) hrajeme hry
- d) díváme se na televizi
- e) chodíme na procházku, na výlety
- f) zpíváme si
- g) společně vaříme či pečeme
- h) píšeme úkoly, učíme se
- i) vnouče se zabaví samo (u televize, počítače)
- j) jiná odpověď:
-
-

16. Pokud s některými vnoučaty netrávíte čas, je to z důvodu: (možnost zakroužkovat více odpovědí)

- a) špatný zdravotní stav
- b) nemám dostatek volného času
- c) ve volném čase se raději věnuji svým zájmům
- d) velká vzdálenost bydlišť
- e) nemám zájem trávit čas s vnoučaty
- f) děti nestojí o to, abych trávil/a čas s vnoučaty
- g) trávím čas se všemi vnoučaty
- h) jiná odpověď:
-
-

17. Zasahujete do výchovy vašich vnoučat?

- a) ano
- b) částečně
- c) ne

18. Měl/a jste někdy konflikt s dětmi právě kvůli zasahování do výchovy vašich vnoučat?

- a) ano
- b) ne (přejděte k 20. otázce)

19. Uveďte čeho se konkrétně týkal/y konflikt/y mezi vámi a dětmi ohledně výchovy vnoučat:

.....
.....
.....

20. Stanovily vám děti určitá pravidla, která musíte dodržovat ve vztahu k vnoučatům? (nedávat sladkosti apod.)

- a) ano
- b) ne (přejděte k 22. otázce)

21. Dodržujete pravidla, která vám děti stanovily ohledně vnoučat?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

22. Vyskytují se i jiné konflikty mezi vámi a dětmi? (mimo výchovu vašich vnoučat)

- a) ano
- b) ne (přejděte k 24. otázce)

23. Uveďte konkrétní příklady konfliktů mezi vámi a dětmi: (mimo výchovu vašich vnoučat)

.....
.....
.....

24. Domníváte se, že jste v určitých oblastech pro vaše vnoučata přínosem? (předávání zkušeností, moudrost, vzor, máte na ně více času než vaše děti...)

- a) ne
- b) ano, uveďte:
-

25. Domníváte se, že je naopak určitá oblast, ve které nejste pro vaše vnoučata přínosem? (rozmažlování...)

- a) ne
- b) ano, uveďte:
-

Děkuji za vyplnění